

B. C. D.
DISSERTATIO JURIDICA
INAUGURALIS
DE
HÆREDIPETIS,

Quam
SVB AVSPICIIS DIVINI
NUMINIS

ex Indultu
MAGNIFICI JURISCONSULTORVM
IN ALMA ARGENTORATENSIVM
VNIVERSITATE ORDINIS

Pro Licentia

Summos in utroque Jure honores & privilegia
Doctoralia ritè consequendi

Solenni Eruditorum censuræ
submittet

die XII. Junii, Anno Ære Dionysianæ M DCC XI.
horis locoque consuetis

M. JOH. CHRISTOPHORVS Bartenstein/
Argent.

ARGENTORATI,
Literis DANIELIS MAAGII.

DOMINIS,
MÆCENATIBVS, PATRONIS
ATQVE EVERGETIS SVIS
GRATIOSISSIMIS,
OB
PROMOTA PROSPERITATIS PVBLICÆ
INCREMENTA,
OB
RENOVATVM PARNASSI PATRII DECVS
ET OB
INSIGNIA IN SE DOMVMQVE PATERNAM
MERITA,
HOC
DEVOTISSIMI GRATISSIMIQUE ANIMI
MONVMENTVM
HVMILLIMA MENTE CONSECRAT,
TANTORVM NOMINVM
DEVINCTISSIMVS CLIENS,
M. JOH. CHRISTOPHORVS BARTENSTEIN.

Mæcenates, Patroni atque Pro- tectoress Summi,

*A*redipetarum odium professo
non aliud vel requirendum cer-
tius, vel inveniendum prom-
ptius, quàm in VOBIS presi-
dium fuit, qui exactissimâ ju-
ris administratione atque exem-
plo inprimis Vestro bellum jamdudum omnibus
omnino vitiis indixistis. Debet enim et hoc VOBIS
Argentina, quòd imaginem summa virtutis indolem-
que non ex vetustioris amplius Historie monumentis
addi-

❧) ○ (❧

addiscere habeat necesse, sed in actionibus porrò Vestris & intueri eam propius & venerari queat. Tenuerrima tamen præcipuè Iustitiæ cura eò splendidior nitore in VOBIS refulget, quò arctius excelsum, in quo collocati estis, fastigium Themidi VOS sociavit. Magnum utique videri potest, propagatis latè finibus, sparsa ad orbis extrema nominis sui terrore & madentium hostili cruore camporum famâ superbire posse. Solidior tamen Vestra gloria est, qui non terrore, sed amore Vestrum cuncta impletis; qui non alios, quàm vitia, hostes agnoscitis; & qui denique crescentem quotidie flagitiosorum malitiam & impugnat ubique & debellatis semper. Sed quid ego delineandis rudi penicillo meritis Vestris diutius immoror, cum exprimi ea non aliâ, nisi quæ Vestra par est, facundiâ queant. De Te certè, PERILLVSTRIS DOMINE PRÆTOR REGIE, quicquid commemorari magnum, quicquid dici sublime, & quicquid excogitari magnificum potest, unicum illud laudum Tuarum argumentum complementumque immensum superat, à Maximo in his terris Rege præce-
teris TE selectum fuisse, qui Senatui populoque Ar-
gen-

gentinensi praeesses. Eò gloriosius utique Tibi hocce
 Optimi Principis de TE iudicium est, quò magis
 omnes norunt, & tenerrimum ILLVM esse civium suo-
 rum amatorem, & sagacissimum in ponderandis Mini-
 strorum suorum meritis Iudicem. Et siqui inter morta-
 les sunt, qui solenni illo à DEO dati encomio exornari
 merentur, TV sanè nobis cœleste munus eris, à DEO
 quippe concessus per **LVDOVICVM**
MAGNVVM, proximam divina Majesta-
 ti Majestatem. Excessisse ex his terris, nequitiae labe
 adeò infectis, Astræam Poëta fabulati sunt; sed ex-
 hibet sub regimine TVO aureum Argentina secu-
 lum, dum in TE Gallicæ Astrææ alumnum colit.
 Ceterum, si ob libertatem, quâ in compellendis VOBIS
 OMNIBVS, Mæcenates Optimi, usus sum, nimia teme-
 ritate usus videor, excusabit me, uti spero & humani-
 tas Vestra & audaciæ meæ scopus, gratissimæ mentis
 professio. Optimis quibusvis Romanorum Caesaribus
 non tam honori ipsorum à Senatu Populoque consecrata
 magnificentiae monumenta, quæ vanitas plerumque
 aut adulatio extorserat, accepta erant, quàm placuit
 iis diætata ab ipsâ pietate mutua civium in nuncu-
 pan-

pandis pro Principis salute votis amulatio. Neque
 VOBIS ergo displicere conatus meus poterit, quod
 simplici humilique cultu arreperere ad VOS Musa mea
 fuerit ausa; quodque memor immensorum, quæ à
 VOBIS in familiam paternam promanarunt, be-
 neficiorum votivam pro Salute Vestrà in Salutis sa-
 crario tabulam suspendam. Supremus ille rerum hu-
 manarum arbiter in VOS, Patriæ Patres, Stato-
 res felicitatis publicæ, preciosos cœlestis benignitatis
 suæ thesauros largissimis manibus effundat: quò li-
 tando utilitati publicæ, quò benefaciendo aliis per
 longissimam adhuc insequentium annorum seriem be-
 ne de Republicâ, bene de re literariâ merendi ansam
 nanciscamini; quò vivi adhuc eternâ nominis Ve-
 stri gloriâ, charitate & fiducia bonorum omnium, at-
 que incrementis etiam prosperitatis Alsaticæ, tan-
 quam curarum Vestrarum fructibus, perfrui possitis;
 & quò denique consolari se Argentina de mortalitate
 Vestrà per immortalitatem famæ & nunquam inter-
 morituram meritorum Vestrorum memoriam queat.

Præfatio ad Lectorem.

Non longè arcessenda nobis ratio erit, cur ex immenso Jurisprudentiæ pelago hanc præcipuè, quam præ manibus habemus, materiam selegerimus. Exhibuimus namque non ita pridem depromptum ex Jure Publico argumentum: in quo pertractando cùm nollemus utique civiles Romanorum Leges infausto crepare ore, dandum hoc aliorum judiciis videbatur, ut privati quoque Juris partem hac vice delibaremus. Sistere itaque Tibi, B. L. Testamentorum insidiatores conveniente censurâ notatos constituimus, tum obviâ ubivis hominum illorum frequentiâ, tum concisâ Doctorum idem, quod nos, agentium brevitate permoti. Non sumus tamen in hac etiam disquisitione nostrâ recensendis Quiritum institutis unice immorati, sed in indagandâ mali origine, in exquirendis Legum Romanarum fundamentis, & in commemorandis denique aliarum gentium moribus paulò itidem prolixiores extitimus: ne scilicet Legulistarum illorum vestigia premeremus, qui neglectis istis genuinæ Jurisprudentiæ subsidiis, ultra inanem Legum notitiam parum aut nihil sapiunt, corticem frangentes & de nucleo parum solliciti. Neque verò iram eorum, quorum fraudes perstrinximus, anxii formidamus: quamvis enim in eo vivendum nobis seculo sit, in quo difficile est satyram non scribere, eâ tamen simul libertate gaudemus, ut liceat

Parcere personis, dicere de vitiis.

Et siqui sunt, quibus ne hæc quidem veritatis professio arridet, caveant profectò illi, ne propriis querelis turpitudinem suam palàm faciant. Ipsum Meleterema nostrum in duo Capita hunc

maximè in modum dispescuimus, ut primo quidem detectâ mali origine artes Hæredipetarum & fata delinearemus; altero verò Juridicam subjungeremus ἐμπειρίαν nostram. Tu interim B. L. errores, qui hîc irreperunt, juventuti scribentis & properanti ob adornandum mox iter Auctoris calamo condona, probè gnarus, non quærendum esse in fœtu tironis intra non multos dies confecto subactum judicium, cum in summorum etiam ingeniorum laboribus Horatius requirat, ut nonum premantur in annum.

CAPUT I.

Hæredipetarum Species & Fata enarrans.

Origo mali.

INsitam plerisque mortalium auri sacram famem si in limine Dissertationis nostræ vel enarrare vel deplorare latius aggrederemur, verendum utique nobis foret, ne intempestivo nimis ardore in vulgarem adeò seculi nostri calamitatem invehere velle videamur. Quotusquisque enim est, qui non tacitâ saltem indignatione irascatur reprehendenti vitium, quod in se reperit? & quotusquisque etiam non anxiiis votis in re alienâ grassandi facultatem vel exoptat, vel exoptatam exercet? Ipsæ certè sanctissimæ Themidos sedes & consecrata justitiæ administrationi loca, quàm non sunt illa ab hac etiam sæpius labe immunia, cum non aliunde prolixi judiciorum circuitus & tristissimæ fori ambages proveniant, quàm vel à Judicum, vel litigantium, vel Advocatorum denique protervâ habendi libidine. Imò cui temporum, in quæ incidimus & quorum recordamur, conditionem perpendenti ignotum esse potest, ex pretio auri avaritiæ studium, ex avaritiæ verò studio pretium auri adeò crevisse, ut dubium ferè sit, pluresne ad tam turpem quæstum vitium sollicitarit, an vitii merces? Sed nostrum nunc non est singula avarorum agmina percurrere, aut quosvis eorum Ordines impugnare: contenti potius erimus partem mali tetigisse, quod eò altiores hætenus egit radices, quò impunius exercitum & majori cum emolumento conjunctum fuit. Hæredipetarum scilicet, ut Petronio audi-

audiunt, mores depingere & revocare sub incudem intendimus: quo nomine quale hominum genus indigitetur vel ex solâ vocis Etymologiâ cuiusvis pateſcet. Sunt namque *Hæredipetæ* nihil aliud, quàm alienarum hæreditatum captatores, quæ eas perversâ ratione expetunt. *Vultures* illi vel *Vulturii* vulgatâ Metaphorâ appellantur, quòd iis, quorum mortem aut ſperant aut exoptant, veluti cadaveribus inhient, quemadmodum & avi huic proprium cadaveribus tantum vivere: Plinio etiam l. 10. Hiſt. Nat. c. 6. memorante, *adeò multum ſagacitatis tributum vulturibus à naturâ, ut biduo aut triduo prævolent illuc, ubi cadavera futura ſunt.* Et hinc natum eſt illud Latinorum proverbium: *Vultur eſt, cadaver expectat*, cujus etiam meminit Seneca, haud poſtremus licet & ipſe eſt vulturum numero, ep. 95. Conf. quoque Eraſmi Adagia p. m. 697. Ut autem in adumbrandis horum hominum moribus ritè incedamus, cauſam primò mali indagabimus, ſubjuncturi inde tum diverſas Hæredipetarum ſpecies artesque, tum diverſa etiam eorundem fata. Quoad cauſam morbi hujus moralis innuimus modò, haud paucos, ut fœdam adeò artem profiterentur, induxiſſe avaritiæ præmium, cùm, ut Auctoris dialogi de Oratoribus verba inverſa huc trahamus, *quantò quisque plus arcâ valet, tantò facilius honores aſſequatur, tantò magis in ipſis honoribus Collegas ſuos antecellat, tantò plus apud Principes gratiæ, plus auctoritatis apud Patres, plus notitiæ & nominis apud plebem paret.* Quamdiu etenim ſua virtuti laus, pretium & decus tribuebatur, quamdiu alieni cupiditas abſque lucro probroſa habebatur, & quamdiu denique non niſi ut inſtrumentum excolendæ virtutis expetebatur aurum; ignota ferè erant vitii hujus ſecreta, valebantque plus tum boni mores, quàm nunc bonæ Leges. Aſt poſtquam mutato ſeculi genio obſtare incrementis virtutum triſtis periodus cœpit, rupta ferè omnino ſunt, quibus malitiæ hominum ponebatur obex, vincula, parsque conſilii à plurimis habita fuit, haud immunem eſſe à lucroſâ nequitiâ. Notavit id de ſuis jam temporibus Juvenalis, dum cecinit:

*Aude aliquid brevibus Gyaris & carcere dignum,
Si vis eſſe aliquid: Virtus laudatur & alget.*

Et trahi huc possunt etiam ea, quæ de neglectu Poëseos Martialis tradidit l. i. Epigr. 77.

Pierios differ cantusque chorosque sororum,

Æs dabit ex istis nulla puella Tibi.

Quid petis à Phœbo? nummos habet arca Minerva:

Hæc sapit, hæc omnes fœnerat una Deos.

Quid possent hedera Bacchi dare? Palladis arbor

Inclinat varias pondere nigra comas.

Præter aquas Helicon &serta lyrasque Deorum

Nil habet, & magnum semper inane Sophos.

Vtinam verò gloriari nobis de eo liceret, de quo isti conquesti sunt! Vtinam algeret modò virtus & laudaretur! Sed ne hoc quidem sperare in iis temporibus licet, in quibus plerique nubem pro Junone larvamque virtutis pro virtute amplectuntur. Accedit multitudo eorum, qui hac labe infecti, exulante ferè in improborum copiâ pudore, validissimo aliàs ad cohibenda mortalium flagitia remedio, cùm nemo id exprobrari sibi posse credat, à quo nec alieni sunt ii, quorum metu aut reverentiâ tangitur, aut quod aliorum saltem exempla minus turpe effecisse videntur. Verùm uti hinc communis ferè omnium scelerum fons atque origo derivari potest, ita in proclivi quoque erit, specialiores exhibere causas, cur præ ceteris testamenta captandi mos & olim & hodie invaluerit. Ea nimirum est plerorumque hominum indoles atque genius, ut virtutes licet exosi, famam tamen gloriamque virtutis aucupentur, utque iis inprimis flagitiis indulgeant, quibus improbitatis opinio detrahi, imponique vicissim virtutis larva facillimè potest: imitati hac in re occultum subdolumque Tiberii fingendis virtutibus ingenium, de quo Tacitus l. 6. Annal. in fine. Ita enim id assequuntur, ut dum avaritiæ studio operam dant, ambitioni tamen simul litent, naturâ suâ aliàs inter se disjunctis. Quàm facilè autem hoc iis est, qui subtiliore quadam ratione aditum sibi ad hæreditates aliorum quærunt? Muneribus sanè cumulare orbos, obsequio delinire senes & officiis quosvis sibi devincire, liberalitatem, comitatem, pietatemque interpretabuntur probi etiam viri, qui ex suâ indole alios meriuntur. Insuper & gloriæ ducunt, præ

ce-

ceteris hæreditate dignos judicatos se fuisse, prælatosque in successione iis, quibus aliàs vel lex vel consuetudo defuncti bona deferebat. De Domitiano certè Tacitus testatur c. 43. in vitâ Agricolæ: *lecto testamento summi illius belli Ducis, quo cohæredem optimæ uxori & piissima filia Principem scripserat, letatum eum fuisse, veluti honore iudicioque.* Quibus verbis quid indigetur, aperit egregiè insignis locus apud Suetonium in vitâ Augusti c. 66. *Exegit & ipse invicem (ita ille de Augusto) ab amicis benevolentiam mutuam tam à defunctis, quam à vivis. Nam quamvis minimè appeteret hæreditates, ut qui nunquam ex ignoti testamento capere quicquam sustinuerit, amicorum tamen suprema iudicia morosissimè pensitavit, neque dolore dissimulato, si parcius aut citra honorem verborum, neque gaudio, si gratè pièque quis se prosecutus fuisset.* Mos scilicet invaluerat apud Romanos, exponere in testamento ultimæ voluntatis causas, merita ut plurimum earum personarum, quibus vel universa hæreditas vel portio ejusdem adjudicabatur, concernentes: id quod pluribus demonstrare facilè foret, si id instituti nostri ratio permitteret. Non conveniunt tamen hæc cuivis Hæredipetarum generi, utpote qui diversissimis sæpe remediis idem intendunt, quæ eò magis studiosè discernenda à nobis sunt, quò majus lumen hoc ipsum discrimen iudicio Juridico, quod secundo hujus Dissertationis capite subjungemus, affundet. In genere autem Hæredipetæ in duas veluti classes dispesci possunt, ita ut crassiores altera, altera subtiliores complectatur. Illos milvius vocari, hos vulturibus proverbio comparari annotavit eruditissimus adagiorum explanator Erasmus l. c. Referimus autem ad priorem classem omnes eos, qui manifestis sceleribus testamenta aliorum aucupantur; ad posteriorem verò, qui officiis duntaxat & obsequiis aliisque modis in se non illicitis id agunt, ut hæredum aut legatariorum numero misceantur. Sed & ii ipsi, qui in prima classe conjuncti occurrunt, non iisdem mediis ad eundem scopum collimant. Solenne ferè Romæ fuit iis, quos fortuna ad summum in orbe fastigium perduxerat, aut qui principem in gratiâ Cæsarum locum tenebant, ditissimis quibusvis læsæ Majestatis alteriusve criminis suspi-

Species Hæredipetarum.

cionem affingere, ut ne color deesset bona eorum tanquam caduca sibi vindicandi. Adhibebantur huic rei scelestissimi quique, sceleribus sibi ad opes honoresque aditum quærentes, qui ut eò facilius delatorum munere fungerentur, amplissimis promissis aut parte etiam prædæ ad fœdum adeò officium sollicitabantur. Eximiè prorsus de hac Reipublicæ peste egit Plinius in incomparabili Panegyrico suo c. 34. *Vidimus, ait ibi, delatorum judicium quasi grassatorum, quasi latronum: non solitudinem illi, non iter, sed templum, sed forum infederant. Nulla jam testamenta secura, nullus status certus: non orhitas, non liberi proderant.* Meminit ejusdem & Tacitus passim, imprimis l. 4. Annal. c. 30. ubi cum retulisset, quòd in Senatu de præmiis accusatorum (qui Tiberii tempore, ut ex Dione Cassio constat, quartam bonorum delati partem accipiebant) abolendis actum fuerit, si quis Majestatis postulatus ante perfectum judicium se ipse vitâ privavisset, postea subjungit: *Ibaturque in eam sententiam, ni durius, contraque morem suum palam pro accusatoribus Cesar, Irritas Leges, Rempublicam in præcipiti conquestus esset.* Adeò scilicet ægrè is ferebat, arcum regiminis sui tentari, atque adeò delatores tum, publico exitio repertum genus hominum & pœnis nunquam satis coercitum, per præmia eliciebantur. Sed ne delatoribus quidem opus semper erat, testante de eodem Tiberio Suetonio c. 47. *Cn. Lentulum augurem, cui census maximus fuerat, metu & angore ad fastidium vitæ ab eo actum, ut ne quo nisi ipso herede moreretur.* conf. quoque Dio Cass. l. 58. p. 635. Fidem ferè omnem superant, quæ de Caligula Dio Cassius l. 59. p. 657. memorat: eum scilicet aleâ ludentem, cùm deesse pecuniam audiret, Gallorum censûs indices poposcisse, jussisque ex iis locupletissimis necari ad collusores reversum atque professum esse, ipsos ob paucos ludere denarios, at se jam nunc ad sexies millies sestertiûm coëgisse. Ridicula aliàs omnino sunt, quæ de eodem Cajo Sueton. in vita ipsius c. 38. refert. *Testamenta primipilarium (ita ille) qui ab initio Principatus Tiberii, neque illum, neque se heredem reliquissent, ut ingrata rescidit, item ceterorum ut irrita & vana, quoscunque quis diceret herede Casare mori destinasse.* Quo metu injecto, cùm jam ab ignotis in-

ter familiares, & à parentibus inter liberos palàm heres nuncuparetur, derisores vocabat, quod post nuncupationem vivere perseverarent, & multis venenatas macæas misit. Non abundunt ab his, quæ de Domitiano idem c. 12. in vitâ ejus memorat. Adeò autem hæc labes Rempublicam Romanam invaserat, ut sub Principibus etiam haud adeò malis duraret. Testatur id de Vespasiani regimine Tacitus l. 2. Histor. c. 84. ubi conditionem temporum istorum his verbis delineat: *Sed nihil æquè fatigabat ac pecuniarum conquisitio: eas esse belli civilis nervos dictitans Mucianus, non jus aut verum in cognitionibus, sed solam magnitudinem opum spectabat. Passim delationes & locupletissimi quique in prædam correpti, quæ gravia atque intoleranda, sed necessitate armorum excusata etiam in pace mansere: ipso Vespasiano inter initia imperii ad obtinendas iniquitates haud perinde obstinato: donec indulgentiâ fortune & pravis Magistris didicit aususque est.* Neque verò hic substitit callida Principum Romanorum rapacitas, sed ulterius adhuc progressa ingeniosior etiam esse cœpit. Innuit technas hæc Politicas ex parte iterum Tacitus in vit. Agr. c. 43. §. 8. ubi cum argumentum testamenti Agricolæ, atque conceptam inde Domitiani lætitiâ commemorasset, suum hac de re judicium his verbis subjungit: *Tam cæca & corrupta mens assiduâ adulationibus erat, ut nesciret à bono patre non scribi heredem nisi malum Principem.* Habebatur quidem nunquam non summæ prudentiæ specimen & consanguineorum status ac fortunas in tutum collocandi efficacissimum remedium reddere Reip. aut Principi, unde provenerant, invidiosas divitias; sed apud Domitianum ne domesticæ quidem opes & quæ de Republ. avidius sumtæ non fuerunt, invidiâ carebant. Nec poterat sub eo quisquam res suas privatim sapientius ordinare, quàm ut factâ partis jacturâ reliquum servaret, non auso scilicet ita Domitiano impugnare testes ultimæ voluntatis tabulas, ne prolatum in iis de se judicium non agnovisse videretur. Aliàs exemplum Principum Romanorum imitati quoque sunt ministri ipsorum & magni liberti: id quod, ut unico saltem exemplo rem declaremus, vel ex regimine Galbæ manifestum, quem Vinus, Laco & Icelus veluti mancipium re-

ge.

gebant & quorum hominum mores depingit eximiè Suet. c. 14. & seq. & Tac. inpr. c. 7. l. 1. Histor. Jam verò si in privatorum etiam castra transeamus, non minores & ibi fraudes sese exserent. Referta sanè sunt Historiæ Romanæ (huc enim potissimum respicimus) monumenta exemplis violatæ fidei conjugalis cæde conjugum; oppressorum scelere filiorum parentum; & immolatorum inprimis novercali odio privignorum; adeò ut iis temporibus, quibus innoxiam pastoriæ sectæ integritatem & discusso Pœnorum hostium metu disciplinam veterem Roma exuerat, imaginem illa exhiberet Seculi ferrei, de quo Ovidius cecinit l. 1. Metam.

*Vivitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genero, fratrum quoque gratia rara est,
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:
Lurida terribiles miscent aconita novercæ:
Filius ante diem patrios inquirat in annos.*

Et si vel maximè hic Historicorum documentorum testimonio destitueremur, quæ tamen innumeram exemplorum ejusmodi farraginem nobis suppeditant, satis superque tamen comprobarent hoc ipsum vel ea, quæ de voto captandæ mortis passim civili Romanorum Jure inculcantur. Non defuerunt imò in tam inquinato scelerum monstris seculo, qui cautius flagitium aggressi præparare quasi insidiis adulatione, obsequio, officiis eos fuere conati, quos captabant, amicitiam simulant, ut nocerent. Nihil enim frequentius tum fuit, quàm veneni ope id efficere, ne ambulatoria esset ejus voluntas, qui jam hæredem designarat. Traducit hoc falsè more suo Lucianus in Dialog. VII. mort. Zenophantæ & Callidemidæ, ubi cum hic enarrasset, qua ratione Ptœodorum senem orbem ac divitem coluerit, subdit inde: se tandem tædio longævæ illius vitæ confectum compendariam excogitasse viam, quâ ad hæreditatem perveniret. Empto scil. veneno persuasisse se pocillatori, quem promissâ libertate sibi mancipasset, ut simulatque Ptœodorus potum posceret, venenum in calicem injiceret. Sed factum inde esse conqueritur, ut puer in poculo errans Ptœodoro innoxium, sibi verò infectum veneno potum porrexerit, felici utique pincernæ errore, quod insidiæ ita in insidiarum

rum auctorem vertebantur. Minore alii scelere eandem viam sunt ingressi, subornato vel testamento supposititio, vel testatore: prioris fraudis exemplum Tacitus adducit in medium l. 14. Ann. c. 40. posterioris verò duo recentiora specimina recensentur à Julio Claro & Petro Caballo, haud infimi nominis JCtis. Ex his ille l. 5. Recept. Sent. laudatus Carpzovio part. 2. Rer. Crim. quæst. 93. n. 32. suo tempore contigisse scribit casum, ubi mulier sagax maritum statim, postquam expiraverat, è lecto extrahi fecit, & alium pro eo supposuit, qui fenestris thalami clausis & capite pannis involuto simulans se propter infirmitatem vix loqui posse, condidit testamentum, in quo uxorem instituit hæredem, & aliis personis diversa reliquit legata. Hic verò Resolut. Crim. c. 177. n. 12. ex Bossardo refert, extitisse filium quendam legitimatum, qui mortuo patre se supposuerit in lecto patris jam mortui, & vocatis Notario & testibus, qui patrem eum esse crediderint, testamento condito semetipsum hæredem instituere non fuerit veritus. Rursus alii eâ ratione crimen hoc incurrunt, dum vel fieri testamentum vel factum revocari prohibent, vel, ut testamentum condatur, injecto metu aliquem adigunt: qualia exempla subinde etiam in foro occurrere ex Consiliorum Compileribus abunde liquet. Neque denique è crassiorum etiam Hæredipetarum censu excludendi sunt illi, qui criminum societate obnoxios sibi reddere eos nituntur, quorum bonis inhiant: eò peiores utique æstimandi, quòd non sibi modò peccent, sed & alios ad peccandum incussâ amittendæ hæreditatis formidine pellant. Faciunt huc, quæ Plinius habet l. 7. ep. 24. Laudat ibi Quadratum Numidiæ Quadratillæ nepotem, quòd severissimè in delicatæ aviæ contubernio vixerit, nec sectatus sit pantomimos, quos illa effusius, quàm principi fœminæ conveniret, fovebat. Inde verò aliorum nequitiam ita exagitat: *At hercule alienissimi homines in honorem Quadratillæ (pudet me dixisse honorem) per adulationis officium in theatrum cursitabant, exsultabant, plaudabant, mirabantur, ac deinde singulos gestus Domine cum canticis reddebant, qui nunc exiguissima legata theatralis operæ corollarium accipient ab hærede, qui non spectabat.*

Sed properandum nobis nunc est ad alteram etiam captato-

rum nostrorum classem, detegendæq; paucis eorum etiam artes, qui fictâ liberalitate fictisque amoris & reverentiæ pignoribus insidiari senum, orborum inprimis, quos præcipuè sectantur, bonis consueverunt. Neque enim periculis tantum, uti vidimus, exposita est orbitas, sed & quandoque in auctoritate summâ & potentiâ fuit, uti de suis temporibus conqueritur Plinius l. 14. Hist. Nat. in Procem. Longum nimis & præter instituti nostri rationem foret, si singulas improborum horum fraudes enarrare speciatim vellemus, cum eò feracior ejusmodi hominum messis sit, quò minore invidiâ illi apud vulgus laborant. Paucorum ergo tantum exemplis, qui artifices ferè in fertilissimo hoc quæstu extiterunt, materiam hanc illustrabimus, eaque allegasse erimus contenti, unde facillimus ad nostra tempora transitus. Palmam sine dubio in hoc etiam improbitatis genere reliquis suo tempore præripuit Regulus, qui ex paupere & tenui hac potissimum ratione ad tam immensas pervenit opes, ut sperare ausus sit, millies & ducenties sestertiûm se impleturum. Hujus fraudulentam in inescandis morituris solertiâ tribus exemplis illustrat Plinius l. 2. ep. 20. Primum ita se habet: *Verania Pisonis graviter jacebat, ad hanc Regulus venit. Primum impudentiam hominis, qui venerit ad egram, cujus marito inimicissimus, ipsi invisissimus fuerat. Esto, si venit tantum, at ille etiam proximus toro sedit, quo die, quâ horâ nata esset, interrogavit: ubi audivit, componit vultum, intendit oculos, movet labra, agit digitos, computat nihil, nisi ut diu miseram expectatione suspendat. Habes, inquit, climaëtericum tempus, sed evades: quod ut tibi magis liqueat, aruspiciem consulam, quem sum frequenter expertus. Nec mora: sacrificium facit, adfirmat exta cum siderum significatione congruere. Illa, ut in periculo credula, poscit codillos, legatum Regulo scribit, mox ingravescit, clamat moriens: O hominem nequam, perfidum ac plus etiam quàm perjurum, qui sibi per salutem filii pejerasset. En hamum! quo egregiè hodie adhuc fœminæ capiuntur, eò facilius, quò magis sui curam geri exoptant, quæ minus merentur. Substitue modò aruspiciis loco alias personas, & habebis imaginem nostri seculi.* Mirarer, cur non & Medicos accersierit Regulus

lus, nisi & horum operâ eum usum sequentia ostenderent. Ita enim mox pergit Plinius: *Vellejus Blasus ille locuples Consularis novissimâ valetudine conflâbatur: cupiebat mutare testamentum. Regulus, qui speraret aliquid ex novis tabulis, quia nuper captare eum cœperat, Medicos hortari, rogare, spiritum quoquomodo homini prorogarent. Postquam signatum est testamentum, mutat personam, vertit allocutionem, iisdemque Medicis: Quousque miserum cruciatis? quid invidetis bonam mortem, cui dare vitam non potestis? O piam hominis misericordiam! mirum, ni & ipsum Medici cruciarunt, quod non Charonti citius ægrum transmissere. Et mortuus quidem mox Blasus, sed tanquam omnia audiisset, Regulo ne tantulum quidem. Pensavit tamen hanc mox jacturam nova muliebris præda. Aurelia etenim (ita idem Plinius) ornata fœmina signatura testamentum sumserat pulcherrimas tunicas: Regulus cum venisset ad signandum, Rogo, inquit, has mihi leges. Aurelia ludere hominem putabat, ille seriò instabat. Nec multa: coëgit mulierem aperire tabulas, ac sibi tunicas, quas erat induta, legare: observavit scribentem, inspexit an scripsisset. Et Aurelia quidem vivit, ille tamen istud tanquam morituram coëgit. Hæc Plinius de Regulo, quem ex asse ferè expresserunt Eucratis captatores apud Lucian. in Dialog. Mort. V. de quibus Plut. ita ibidem: ὁ δὲ πάντων ἐστὶ μαρτύριον, ὅτι καὶ τοιαῦτα εὐχόμενοι, ὁμῶς θεραπεύουσιν ἔνγε τῷ φανερῷ. καὶ νοσήντος, ἃ μὲν βελέονταί, πᾶσι πρόσθ' ἡλθ', οὕτως δὲ ὁμῶς ὑπὶ χυνῆναι, ἢ οὐ φαίσι. Quod autem omnium sceleratissimum est, interea dum talia precantur (ut scilicet mox Vmbri misceatur Eucrates) tamen observant & colunt manifestè utique illum. Ac quæ egrotante illo apud se consultant, nemo ignorat, attamen sacrificaturos se promittunt, si convalescat denuo. Omnium optimè autem media, quibus arrogare sibi aliorum hæreditates gestiunt maleferiati homines, delineantur à Luciano in IX. Mort. Dial. quem locum, quia prolixior est, in gratiam eorum, qui Græcæ linguæ rudes speculo hoc uti cupiunt, ex versione tantum Sambuci translatum hic inferemus. Hunc autem maximè in modum Polystratum felicitatem suam (quam orbitas conciliarat) deprædicantem eximius ille Satyricus inducit: Principio nihil erat, quod non possem: præterea pueri formosi plures aderant, tum mulieres nitidissimæ,*

*unguenta, vinum mirè fragrans, postremò mensa vel Siculis illis
 lantiores. Ad hæc Simylus, quem collocutorem Polystrato
 assignarat Lucianus: Nova narras, nam ego te planè sordidum
 ac parcissimum esse sciebam. Eximit hoc dubium mox Poly-
 stratus: Atqui, vir præclare, ex alienis arcis opes mihi subsca-
 tebant. Cum diluculo protinus quamplurimi mortales ad fores
 meas ventitabant, simulque ex omni rerum genere, quæ terra-
 rum ubivis pulcherrimæ reperiuntur, munera deportabantur.
 Miratus hoc Simylus, Num me defuncto regnum gessisti? in-
 quit. Cui Polystratus: Minimè! verùm amantes habebam in-
 numeros, respondit. Rursus Simylus: Non possum non ride-
 re, tunc amantes? tantus natus cum esses vixque tibi dentes su-
 peressent quatuor. Iterum ergo Polystratus: Hahebam per fo-
 vem equidem optimates civitatis, cumque essem tum senex tum
 calvus, sicuti vides, præterea lippiens etiam atque senio cæcuti-
 ens, postremo naribus mucosis, tamen cupidissimè mihi inservie-
 bant, adeò ut is felix videretur, quemcunque vel aspexissem mo-
 dò. Magis dubius Simylus: Num tu quoque, interrogat, quem-
 admodum Phaon ille Venerem aliquam è Chio transvexisti,
 ut ob id optanti tibi illa dederit, rursus ad juventam redire,
 ac denuo formosum atque amabilem fieri? Haudquaquam (re-
 gerit Polystratus) quin magis, cum talis essem, qualem dixi, ta-
 men supra modum adamabar. Simylus, Enigmata narras.
 Polystr. Atqui notissimus est hic amor, cum vulgo sit frequens,
 nempe erga senes orbos divites. Sim. Nunc tua forma unde ti-
 bi profecta fuerit intelligo, vir egregie: nempe ab aureâ illâ Ve-
 nere. Pol. Veruntamen non parum multas commoditates ab a-
 mantibus tuli, Simyle, propemodum etiam adoratus ab illis.
 Porro sæpius etiam quasi procax illis illudebam, excludens inter-
 dum nonnullos eorum: interim illi inter sese decertabant, & in
 ambiendis primis apud me partibus alium alius anteire niteba-
 tur. Crederes tempora nostra inspexisse Lucianum, adeò pa-
 rum hæc ab iis abludunt. Neque verò intra hos terminos
 subsistunt Hæredipetarum nostrorum technæ, sed latius adhuc
 illæ patent, ita comparatis plerisque mortalium, ut tum maximè
 sagaces existant, ubi minimè esse deberent. Audiamus iterum
 enarrantem novam fallaciam Lucianum nostrum in Dialogo
 VIII, Mort. Ita nimirum ibidem turpi confessione se prodit
 Cne-*

Cnemon, quem ille sic loquentem fingit: *Hermolaum nobilem illum divitem, cum orbus esset, imminente morte captabam assidens atque inserviens: neque ille gravatim officium meum admittebat. At interim illud quoque mihi visum est scitum consultumque, ut testamentum proferrem ac publicarem, quo illum rerum mearum in solidum heredem institueram, nimirum ut ille vicissim idem faceret meo provocatus exemplo.* Jam verò si paulò accuratius perpendamus ea, quibus acerbè tam vulgare seculi sui vitium perstringit Horatius l. 2. Sat. 5. perspiciemus utique, eandem semper in vita humana ludi fabulam, nec drama sed personas mutari. Certè quod ultimo loco Tiresias Vlyssi tanquam præceptum artis Chrematisticæ inculcat, ut voto suo jam potitus obitum senis, quàm fieri potest, acerbè lugeat, vultum hilarem fictis verbis, unâque aut alterâ falsâ lachrymulâ aspersâ celet, memoriamque ejus extructo sepulchrali monumento adornatâque magnificè funebri pompâ prosequatur, quàm familiare id hodiè iis est, qui hanc artem professi ejus obitum jactantius mœrent, quem interiisse maximè lætantur. Porro quàm apprimè faciem seculi nostri idem expressit, dum cecinit:

*Illud ad hæc jubeo: mulier si forte dolosa
Libertusque senem delirum temperet, illis
Accedas socius: laudes, lauderis ut absens.*

Ita scilicet passim pro magnifico accipitur, innotescere libertis & janitoribus etiam ejus, quem aucupamur. Illud verò prorsus astutum, quod Flaccus paulò ante inculcavit:

*Sicui præterea validus malè filius in re
Præclarâ sublatuſ aletur, ne manifestum
Cœlibis obsequium nudet te, leniter in spem
Arrepe officiosus, ut & scribare secundus
Heres: & si quis casus puerum egerit orco,
In vacuum venias. Perrarò hæc alea fallit!*

Non aliunde certè creberrimæ illæ in testamentis occurrentes substitutiones atque fideicommissa emanarunt: quæ quibus artibus vulgò eliciantur, & iis notum est, qui nesciunt, quid distent æra lupinis. Id nimirum hac ratione intenditur, ut non ad cœlibes tantum arrepete necesse sit, sed ad alios

etiam eò minore infamiâ, quò minus artificium proditur. Superaddi his potest alia adhuc captandi hæreditates ratio, ceteris utique frequentior, quòd turpis professionis infamia intra paucos delitescit. Notarios namque, quorum plerumq; est ultimæ voluntatis tabulas consignare, missis muneribus aliisque modis, concessâ etiam quandoque prædæ parte, conciliare sibi vultures istiusmodi solent, quò eorum commendatio apud testatorem accedat eò majori efficacîâ, quò præsentius in ipso conficiendi testamenti articulo interponitur, ubi plerumque consilii momenta non adeò anxie pensitantur. Tandem & illud observare licebit, olim æquè ac hodiè non defuisse, qui sub adoptionis prætextu non tam solatium orbitati, quàm titulum successionis in hæreditatem adoptati quæsierunt, adeò vulgari apud Romanos labe, ut plurimis remediis opus ea haberet.

Emeni jam essemus immensum hoc improbitatis pelagus, nisi attingenda etiam paucis forent Clericorum aucupia. Utinam verò præterire silentio possemus, quæ deplorare satius foret; sed quid juvat omittere ulcus, quod cunctorum oculis expositum est. Non derogamus enim ob id quicquam reverentiæ, quam dignis sanctissimi Numinis ministris debemus: non detrahimus quicquam honori, quo prosequi jubet pietas eos, quos Deus admirandorum mysteriorum suorum dispensatores selegit. Horum enim probitas vel ex nequitie comparatione magis elucescet. Et siqui sunt, qui invasionis ob id Ecclesiasticos à nobis argui ægrius ferunt, iis opponimus elegantem apud Ambrosium locum. serm. 7. de Cler. ubi huic objectioni Sanctissimus ille Mediolanensium Præsul hunc in modum satisfacit. *Licet dicere possimus: Nemo nos invasionis arguit, violentia nullus accusat. Quasi non interdum majorem prædam à viduis blandimenta eliciant, quàm tormenta: Non interest apud DEUM, utrum vi an circumventionem quis res alienas occupet, dummodo quoquo pacto teneat alienum.* Neque verò veremur, ne in Hæreticorum censum à tam degeneris mercaturæ fociis aut patronis ob hoc ipsum redigamur, cùm consentientes hic nobiscum producere queamus doctissimos primitivæ Ecclesiæ patres. Laudatus jam Ambrosius l. 3. Offic. c. 9. non defuisse ostendit, qui continentie atque gravitatis si-

mula-

mulatione aucupabantur hæreditates : quod abhorre ait à proposito Christiani. Artes sordidi adeò quæstûs à Clericis adhibitas acerbè perstringit Hieronymus ep. 2. ad Nepot. quæ ferè tota huc spectat. Inter alia & hæc ibidem habentur : *Audio praterea in senes & anus absque liberis quorundam turpe servitium. Ipsi apponunt matulam, obsident lectum, purulentiam stomachi & phlegmata pulmonis manu propriâ suscipiunt. Pavent ad introitum Medici : trementibusque labiis, an commodius habeant, sciscitantur : & si paululum senex vegetior fuerit, periclitantur, simulatâque lætitiâ mens intrinsecus avara torquetur. Timent enim, ne perdant ministerium : & vivacem senem Mathusalem annis comparant. O quanta apud Deum merces, si in presenti pretium non sperarent ! Quantis sudoribus hæreditas cassa expetitur ? Minore labore margaritum Christi emi poterat.* Idem Hieronymus ep. 22. ad Eustochium alios adhuc, quibus Clerici avaritiam suam & alienis patromoniis inhiandi cupiditatem velare conantur, modos describit. Nam cùm recensuisset, cur suo tempore viduitatem plures expetierint, hæc subjungit : *Clerici ipsi, quos & magisterio esse oportuerat pariter & timori, osculantur capita matronarum : & extentâ manu, ut benedicere eos putes velle, si nescias, pretia accipiunt salutandi.* Addit his postea : *Quidam in hoc omne studium vitamque posuerunt, ut matronarum nomina, domos moresque cognoscant. Ex quibus unum, qui hujus artis est princeps, breviter strictimque describam, quo facilius Magistro cognito discipulos cognoscas. Cum sole festinus exsurgit, salutandi ei ordo disponitur, viarum compendia requiruntur, & penè usque ad cubicula dormientium senex importunus ingreditur. Si pulvillum viderit, si mantile elegans, si aliquid domestica suppellectilis, landat, miratur, attrectat, & se his indigere conquerens non tam impetrat, quàm extorquet, quia singula metuunt veredarium urbis offendere.* Quodsi verò istis jam temporibus ager Domini pravis adeò germinibus fuit refertus, quibus tamen tanto impetu à priscâ Christianorum simplicitate discessum nondum fuerat, quid boni sperandum de nostris, quibus pietatis potius fucum quàm pietatem sectari egregiis illis viris proficuum habetur. Graviora utique nos mala urgent,

gent, quò astutiores ea consilio reguntur. Quid enim solennius, quàm ut ii, qui sibi partem alieni patrimonii exoptare non erubescunt, Ecclesiæ eam expetant, probè gnari, Ecclesiæ appendicem se futuros? Quid frequentius, quàm ut religionis prætextu illudatur credulorum animis, quasi rem Deo gratam facturi illi sint, qui consanguineorum curam cœlestis Numinis ministris postponunt? Et quid vulgarius denique, quàm de prædicatâ aliorum erga Ecclesiam liberalitate, spe beatitudinis æternæ, & vanæ sanctitatis famâ inescare incautos, incertum majori horum superstitione an flagitio istorum, qui turpissimâ adulatione nundinationeque scelesti esse haud verentur. Non allegabimus complura, quæ in promptu, hujus rei exempla: percurrantur modò illorum seculorum monumenta, in quibus temporum barbaries Historiam scribendi necessitatem Clericis imposuit, & cuivis manifestum fiet, nullis non injuriis illorum Principum oneratam memoriam, qui Ecclesiasticorum redditus non auxerunt; eorum verò flagitia, qui liberales se isti Ordini exhibuere, vel silentio involuta, vel dissimulatione obducta, vel excusatione denique extenuata fuisse. Adeò scilicet inter arcana avaritiæ Clericalis quoque computandum, injicere malæ apud posteros famæ metum. Quamvis autem uti vidimus, rectâ ut plurimum arte illaqueare dolorum rudes corvi nostri soleant, non tamen arduum omnino erit, ab aliis eos discernere. Finge enim excidisse quospiam spe suâ, quâ alterius hæreditatem jam devoraverant, mox illi fictum, ingratum, immemorem clamitabunt, quem antea coluerant, seque ipsos, dum insectantur illum, turpissimis confessionibus prodent, dum de eo, uti de patre, avo, proavo quasi orbi querentur. Vid. Plin. l. 8. ep. 18. Et si qui sunt, qui liberalitatem, comitatem pietatemque suam in sinisteriorem, quàm par est, trahi partem palàm dolebunt, iis Martialis epigramma licebit opponere, quod est 56. libri 4.

*Munera quod senibus viduisque ingentia mittis,
Vis te munificum, Gargiliane, vocem?
Sordidius nihil est, nihil est te spurcius uno,
Qui potes insidias dona vocare Tuas.*

*Sic avidis fallax indulget piscibus hamus,
Callida sic stultas decipit esca feras.
Quid sit largiri, quid sit donare docebo,
Si nescis, dona, Gargiliane, mihi.*

Supereſt nunc, ut colophonem capiti primo imponamus enarratione factorum, quæ ſecunda modò, modò adverſa Hæredipetæ noſtri experti ſunt. Neque enim ubique ſcopum, quem intenderunt, ſunt aſſecuti, ſed fefellit etiam eos ſubinde ſpes, deceptis, qui decipere alios conabantur. Et craſſiores quidem iſtos, quos prima claffis comprehendit, detectæ ſæpius technæ debitis ſuppliciis addixerunt; ſubtiliores verò & ipſi nonnunquam eluſi ab iis, quos eludere conſtituerant. Alios quippe præmatura mors rebus humanis exemit, antequam fructus artificii ſui perciperent: alii hamo improvidi indulſerunt, quem aliis porrexerant, dum iis relinquere bona ſua ſunt coacti, quorum bona ad ſe rapere geſtiebant: aliis denique apertæ ultimæ voluntatis tabulæ indignationem & lachrymas non jam fictas extorſerunt. Proſtant paſſim innumera hujus rei ſpecimina: non injucundum ergo erit, unum & alterum ex iis ſeligere. Lucianus præcipue in Dialogis mortuorum maximam partem in eo occupatus eſt, ut ſeu veris ſeu fictis exemplis acerbè admodum irrideat ſiniſtra Hæredipetarum fata. In Dialogo V. Eucrates ſenex ſiſtitur, cui liberi quidem nulli, hæreditatis autem captatores plus quàm 50. millia extiterunt. Fingitur iſ ſcitè admodum eos circumduxiſſe, qui cadaver ſuum expectabant, lactaſſe diu inani ſpe, ſemperque morituro ſimilem validum magis extitiſſe, quàm quenquam juvenem. Illos interim divitiis quaſi per ſomnum deſtitutos unum poſt alterum deceſſiſſe, ante Eucratem tamen omnes. In Dialogo ſequenti Terpſio apud Plutonem conqueritur, quòd ipſe fato functus ſit non niſi 30. annorum juvenis, Tucritus autem, 70. & ultrà annorum ſilicernium, aurâ adhuc fruatur. Ita autem inter alia ibidem fata ſua deplorat: *Quantum meorum ille (Tucritus) devoravit, cum ſemper eum mori putarem: ac quoties ingrediebar gemendo & internum quiddam perinde atque ex ovo pullus aliquis immaturus ſtridendo ægritudinem ſimulabat. Vnde quantò citius eum ad ſepulchrum duci exiſti-*

Fata Hæredipetarum.

*ma-
bam, tantò plus illi donorum mittebam, ut ne ii, qui amore
concurrerant, muneribus me praeclaris vincerent. Plerumque
etiam prae nimia sollicitudine insomnis jacebam, singula enume-
rans ac unumquodque disponens. Eaque etiam causa interitus
mei fuit cura & vigilia. Ille autem deglutito hoc illectamen-
to meo adstitit mihi, quando sepeliebar, paulò ante irridens.
Scilicet non orbi tantum in quaestu aliis esse coeperunt, sed
& ipsis orbis orbitas, eò minus improbanda arte, quæ non ni-
si in scelestos exercebatur. Magis ridiculè adhuc fatum suum
exponens exhibetur Cnemon Dialogo VIII. Instituerat is hæ-
redem Hermolaum palam, ut exemplo eum ad idem incita-
ret, mutaturus mox, ubi vacaverit, hæredis institutionem.
Sed mox tecti ruinâ repente oppressus hæredem reliquit, cui
hæres existere anxie cupiebat. Simile ferè est Dialogi XI. ar-
gumentum. Mœrichum divitem Aristetas & ipse dives capta-
bat, & vicissim ab illo captabatur. Jam adulationibus illi ob-
sequiisque superare se contendebant, jam testamenta publica-
verant ambo, in quibus Mœrichus, si prior moreretur, Ari-
stetam omnium rerum suarum Dominum relinquebat, Mœri-
chum vicissim Aristetas, si ipse prior vitâ decederet. Jam va-
tes, augures, Chaldaïque, & ipse imò Pythius consulti nunc
Mœrichum, nunc Aristetam victorem fore pronuntiabant: cum
utrumque spes, quam conceperant, frustrata est. Periere am-
bo & eodem quidem momento ab undis in tempestate ab-
sorpti. Aliud adhuc delusæ improbitatis specimen comme-
morat idem Auctor Dialogo IX. Narraverat ibi, uti audivi-
mus, Simylo Polystratus, quem felicitatis cumulum orbitas si-
bi attulisset, quaesitusque inde, quid ipse de facultatibus
suis statuerit? respondet: *Palam quidem affirmabam,
me unumquemque illorum relicturum heredem, idque
illi cum crederent futurum, certatim se quisque obsequen-
torem atque adulantio-rem praebebat. Ceterum alteras illas
veras tabulas, quas apud me servaveram, reliqui, in quibus
omnes plorare jussi. Denique & Plinius l. 8. ep. 18. exemplum
decepti captatoris commemorat his verbis: Falsum est nimi-
rum, quod creditur vulgo, testamenta hominum speculum esse
morum, cum Domitius Tullus longè melior apparuerit morte,
quàm**

quàm vitâ. Nam cùm se captandum prœbisset, reliquit filiam heredem, quæ illi cum fratre communis, quia genitam fratre adoptaverat. Prosecutus est nepotes plurimis jucundissimisque legatis: prosecutus etiam pronepotem. In summâ omnia pietate plenissima, ac tantò magis, quoniam inexpectata sunt. Paulò post hoc iudicium subiungit: Alii contra hoc ipsum laudibus ferunt, quod sit frustratus improbas spes hominum, quos sic decipere pro moribus temporum prudentia est. Sed hac de re prolixior erit in capite secundo differendi locus, ad quod meritò nunc transimus, memores Juridicam imprimis diatribam à nobis institutum nostrum exigere.

CAPUT II.

Judicium Juridicum de Hæredipetis comprehendens.

EXposuimus hætenus ea, quæ ad formandam generalem de Hæredipetis Ideam sufficere nobis videntur: progredimur nunc ad alterum Dissertationis nostræ membrum, inquisitioni quoque in ea, quæ de his in variarum Gentium Juribus disposita inveniuntur. Eo autem ordine hac in re incedemus, ut, enucleatis naturalis Juris fundamentis, Hebræorum, Græcorum, Romanorum Germanorumq; diversas Legislationes subjungamus, quib⁹ obviam illæ invalescenti adeò passim malo ire anniæ sunt. Duæ sunt successionis in bona defuncti species, ab intestato una, altera testamentaria. Vtriusque indolem si perpendamus accuratiùs, facilè patebit, longè favorabiliorem esse, quæ à Lege præscribitur, succedendi rationem, quàm eam, quæ à testatoris voluntate determinatur. Innititur namque illa præsumptioni, quam ex natura charitatis humanæ rectè ordinatæ adeò fortem naturalis æquitatis dictamen format, ut non nisi exceptionis à regulâ conditionem habere altera possit. Neque enim ex Dominii naturâ necessariâ ratione resultat facultas disponendi de bonis suis eo cum effectu conjuncta, ut post mortem etiam valeat, cùm nihil utique impediat, quò minùs vires Dominii intra Domini vitam restringamus. Non erit ergo nisi Juris naturalis permissivi testamenti factio, nec ab o-

*Fundamenta
Juris naturalis
circa Hæredipetis.*

mnibus etiam gentibus recepti, cum successio ab intestato præscripta certo modo à naturali æquitate sit, omnibusque omnino gentibus communis existat. Inde tamen illud nemo facile asseruerit, juri naturæ repugnare, ut quis possit de suis rebus disponere eo tempore, quo Dominus est, & effectum conferre in tempus, quo futurus Dominus non sit: potius extra omnem controversiæ aleam positum est, quòd ubi semel & altera succedendi ratio, testamentaria nimirum, recepta est (quod unicè à voluntate Legislatoris dependet) id sedulo caveatur, ne quàmminimùm à voluntate defuncti abeat, modò illa non repugnet succedendi ordini à naturâ præfixo. Non iverit certè temere inficias quisquam plures militare rationes, quæ, ut à Legislatore testamenti factio privatis non adimatur, suadere videntur. Verissima sunt, quæ Quintilianus habet Declamatione 308. *In more civitatis, in Legibus positum est, ut, quotiens fieri potuerit, defunctorum testamento stet: idque non mediocri ratione. Neque enim aliud videtur solatium mortis, quàm voluntas ultra mortem: alioqui potest grave videri & ipsum patrimonium, si non integram Legem habet, & cum omne jus nobis in id permittitur viventibus, adimatur morientibus.* Nec parùm cum æquitate convenit, quod Plinius proficitur l. 7. ep. 7. *sibi defuncti voluntatem antiquiorem lege fore, cum eam bonis heredibus intellexisse pro jure sit.* Vid. idem l. 4. ep. 10. Quantò magis verò æquitati consentaneum esse constat, ut defuncti voluntas veluti norma custodiat, tantò atrocius utique illi peccant, qui fraudulentis artibus id agunt, ne sana illa, integra liberaque proferatur. Agnoverunt hoc etiam Romani, qui cum aliàs actum, vi metuque injusto elicited, nullum pronuntiare ipso jure non auderent, subsidiarium restitutionis in integrum remedium introduxisse satius censes, non dubitarunt tamen pro nullo venditare testamentum, sive dolo sive vi metuque extortum, probè nimirum gnari, non alibi liberiores esse debere sibi que magis relictam voluntatem, quàm ubi ultima est. vid. t. t. D. si quis aliq. test. prohib. l. 20. §. f. qui testam. fac. poss. Jam verò quàm ratione indignius libertati ultimæ voluntatis frænum injicitur, quàm iis artibus hæredipetarum, quas fusius cap. I, recen-

recensuimus? Et quid de iis quidem sentiendum, qui aperto scelere, intentato nimirum per calumniam Majestatis crimine, propinato veneno, atque subornato testamento testatoreque litare improbæ involandi in hæreditates aliorum cupiditati solent, adeò manifestum est, ut ne explicatione quidem indigeat: magis ergo operæ pretium nos facturos confidimus, si examini subjiciamus eorum artificiorum moralitatem, quæ à subtilioribus testamentorum captatoribus adhiberi supra jam indigitavimus, detracturi simul larvam personæ, quam suis illi tehnis imponere solent, quod in omni casu difficillimum esse Stoici haud immeritò autumarunt. Videri sanè ab initio posset nihil magis honestatis præceptis congruum, quàm benefaciendo alterius gratitudinem elicere, cùm iniquum foret, si beneficii statim gratia periret, ubi ingratus alter esse recusat. Neque enim, quòd orbi præcipuè viduæque beneficiis colantur, improbandum adeò videtur, cùm hos præcipuè coli pium sit, qui destituuntur fulcris, quæ benignior aliis natura assignavit. Omnium sanè Gentium leges, omnium prudentum effatâ, & ipsius denique cœlestis oraculi scita misericordiam erga flebilis adeò conditionis personas inprimis exigunt. Sed & non adeò Naturale Jus liberis aut parentibus bona defuncti addicit, ut improbet illum morem, quo libera disponendi facultas vel ex parte saltem conceditur: cumque nullibi vivis denegetur donandi facultas, cur denegaretur ea morientibus? Sed non sunt hæc nisi schemata, quibus obumbrari ab aſſectis tam fœdæ sectæ, sectæ ipsius fœditas solet: non enim liberalitatem erga quosvis, non pietatem erga viduas orbosque culpamus, sed qui sub harum virtutum integumento latet anguis in herbâ. Hoc scilicet illud est, quod Aristoteles callido oratori insinuat, debere ipsam τὰ ἀνεγγυς τοῖς ὑπάρχουσιν λαμβάνειν, id est, si rei, personæ aut factis labes quædam insit, quam celare ipsius intersit, circumspiciendum ipsi esse, quid labi illi sit propinquum, & non tantùm à vituperatione immune, sed & laudis compos: quemadmodum Ovidius quoque instruit amatorem l. 2. art. Amat. v. 637 & seqq.

*Nominibus mollire licet mala: fusca vocetur,
Nigrior Illyricâ cui pice sanguis erit.*

*Si pata est, Veneri similis; si flava, Minerva;
Sit gracilis, macie quæ malè viva suâ est.
Dic habilem, quacunque brevis; quæ turgida plenam:
Et lateat vitium proximitate boni.*

Ex fine nempe & intentione agentis metiendam esse cuiusvis actionis moralitatem, in confesso apud omnes est: illa autem non nisi amore virtutis terminari debet, aut saltem alterius injuriam non continere, ut in honestarum actionum censum referri possit. Quo autem scopo fictam suam liberalitatem pietatemque hæredipetæ nostri exerceant, manifestum est. Liberalis certè dici non potest, qui drachmam expendit, ut talentum lucretur; nec pius erga viduas orbosque, qui neglectis iis, quæ ope ejus maximè indigent, eas tantum sectatur, quæ remunerari amplè beneficia possunt. Audivimus jam, quid hac de re Martialis sentiat; videamus nunc etiam Senecæ judicium eximium fanè, quod occurrit l. 4. de Benef. c. 20. *Ingratus est (ita ille) qui in referendâ gratiâ secundum datum videt, qui sperat, cum reddit. Ingratum voco, qui agro assidet, quia testamentum facturus est, cui de hereditate aut de legato vacat cogitare. Faciat licet omnia, quæ bonus amicus & memor officii debet, si animo ejus obversatur spes, captator est, & hamum jacet: ut aves, quæ laceratione corporum aluntur, lassæ morbo pecora & casura è proximo speculantur; ita hic imminet morti, & circa cadaver volat. Gratus animus ipsâ virtute propositi sui capitur.* Respondent his, quæ Idem tradit ep. 95. *Amico agro aliquis assidet, probamus; at hoc si hereditatis causâ facit, vultur est, cadaver expectat. Eadem & turpia sunt & honesta. Refert, quare aut quemadmodum fiant. Omnia autem honestè fient, si honesto nos addixerimus, idque unum in rebus humanis bonum judicaverimus, quæque ex eo sunt.* Et refragatur profecto eò magis hæredipetarum nostrorum fallaciis, sanæ rationis dictamen, quòd non possint ferè non illæ cum voto captandæ mortis alterius esse conjunctæ. Cùm ergò socialitatis inprimis vinculo provida homines natura seu auctor potius ejus Deus sociarit, cùm inde universalis Jurisprudentiæ præcepta emanarint, cùmque denique hoc discrimine bruta ab hominibus secernantur, quàm non naturalis

ralis Juris normæ repugnare illum credendum est, qui firmissimum hunc, unde civilis hominum felicitas dependet, nexum, quantum in se est, vel voto saltem dissolvit, rumpit, dilacerat? Egregiè hoc iterum more suo expressit Seneca l. 4. de Benef. 38. *An tu Aruntium & Aterium & ceteros, qui captandorum testamentorum artem professi sunt, non putas eadem habere, quæ designatores & libitinos vota? Illi tamen, quorum mortes optent, nesciunt: hi familiarissimum quemque, ex quo propter amicitiam spei plurimum est, mori cupiunt. Illorum damno nemo vivit: hos quisquis differt, exhaurit. Optent ergo non tantum, ut accipiant, quod turpi servitute meruerunt: sed etiam, ut tributo gravi liberentur. Non est itaque dubium, quin hi magis, quod damnatum est in uno, optent: quibus quisque morte profuturus est, vitâ nocet.* Optimè! mi Seneca, ni & ipse Romæ testamenta & orbos veluti indagine cepisses. Sapientiâ certè & philosophorum præceptis intra quadriennium regiæ amicitiae ter millies sestertiûm paravisse vix videris. Vid. Tac. l. 13. Ann. c. 42. Dio Cass. l. 62. p. 701. Illud interim certo certius est, dari inter ipsos etiam subtiliores testamentorum aucupes quosdam veluti nequitiae gradus, cum extra dubium sit, quin atrocius illi peccent, qui patrimonium defuncti sparsis etiam quandoque diffidentiae & dissidiorum seminibus eripere iis conantur, quibus id naturale jus excellentiore quadam ratione adjudicat. Fluit hoc ex ipsis gradibus inclinationis naturalis erga suos, quibus universa successio ab intestato innititur. Nam cum Legislatoria prudentia inde colligat, quemque voluisse hæreditatem relinquere iis, qui charitate proximi fuerunt, facilè inde fluit, obligationem etiam relinquendi laxiorem esse, prout amoris gradus remissiores sunt. Inde ergo fortius jam jus producit propensio cujusvis ergo liberos, quibus necessariò parentes, quia vitam dedere, etiam de alimentis prospicere tenentur, ne noxium ipsis existat generationis beneficium. Alterum locum occupat amor liberorum erga parentes, quibus & ipsis ex mutuae gratitudinis lege de commodâ vitæ sustentatione prospicere ii tenentur, quos generarunt: id quod ἀντιπελαργεῖν Philosophis communiter audit. Ultimò denique in hunc censum

sum etiam veniunt fratres ulteriorumque graduum propinqui, eò remissiore nexu, quò longius à communi stipite disceditur, & in plures amor dispergitur. Et his quidem ut bona à defuncto deferantur, nullum naturalis rationis præceptum postulat, sed præfert tamen eos ceteris paribus aliis, qui vel remotiore gradu familiam attingunt, vel extra eandem omnino constituti conspiciuntur. Est quippe in hoc genere prima causa ejus, quod debetur; proxima ejus, quod etsi non debetur, officio tamen congruit. Vide fusius hæc exponentem Grot. de J. B. & P. l. 2. c. 7. §. 3. & sqq. Prout ergo vel lege, vel officio tantum proximis relinquendi hæreditatem necessitas continetur, ita levius etiam atrociusve peccant, qui evertere naturalem hanc succedendi rationem fraude nituntur. Non latebant hæc Hadrianum Imperatorem, de quo Spartianus in vita ejus c. 18. testatur: *enim ignotorum hæreditates repudiasse, nec notorum accepisse, si filios haberent.* Atque ita illud quidem jam constat, haud infimæ improbitatis speciem esse defunctorum bonis insidiari: sed cum ex quovis delicto de naturali etiam jure obligatio quædam descendat; & illud considerandum nunc erit, ad quidnam ex hoc crimine delinquentes aliis obstringantur? Carere ipsos debere fructu nequitiae suæ, vel commune illud Juris axiomata, in ipsâ sanâ ratione fundatum, manifestum, facit: *Nemini prodesse dolum suum debere.* Sed non est angustis adeò limitibus includenda obligatio eorum, penitus utique enucleanda. Princeps ille Peripateticæ sectæ, Aristoteles, in Nicomachicis suis delicta inter *συναλλάγματα* invita retulit: à cujus doctrinâ ut hac in re recedamus, argumenta à Puffendorffio prolata extorquere à nobis nondum potuerunt, cum lex hic omnino delinquentis consensum ex primo Juris naturalis principio præsumat atque suppleat: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Sed cum varia sit pro varietate delicti damni-que dati ex delictis resultans obligatio, in tres fontes dispecscere eam cum Illustri Schiltero poterimus. Primò namque delinquens ex lege suum cuique tribuendi obligatur ad restituendum tantundem, quantum ademerat: inde ex lege de non lædendo consensisse quoque in id à Lege præsumitur, ut quan-

tum

tum ex delicto læso abest, seu quantum ipsius interest, nefas perpetratum non fuisse, ipsi resarciatur: & huc refer rei, in quâ damnum injuriâ datum, accessoria, fructus scilicet tam perceptos quàm percipiendos commodè spemque lucri ex re istâ juxta propinquitatem ad actum æstimandam, deductis tamen prius impensis in alterius utilitatem cedentibus. Vid. Grot. l. 2. c. 17. ab init. Tandem reus etiam tenetur ad sustinendam pœnam, sanctionibus illius Reipublicæ, cujus membrum existit, aut cujus membrum delinquendo se facit, determinatam. Quamvis enim, ut rectè Grotius l. 2. c. 20. philosophatur, universalis Jurisprudencia nullam præcisè pœnam reis irroget, obligat tamen eosdem, ut ne subtrahere se possint supplicio, quod Legislatoria prudentia crimini cuivis dictavit. Quodsi ergo hæc jam sceleri, de quo nobis sermo, applicemus, evidens erit, testamentorum captatores non modò obstringi ad restitutionem ejus, quod ex alterius patrimonio consecuti sunt, sed & teneri ad satisfactionem iis, quorum interest, id est, quibus aliàs bona obventura fuissent, ratione fructuum & spei lucri, quod verosimiliter ex re, quâ alteri fraude rei circumvento carendum fuit, percipi potuerat: imò non posse improbum ejusmodi falsitatis artificem subterfugere pœnam, quam vel Leges huic nequitix dictant, vel in earum defectu ex arbitrio Judex. Objici quidem his posset, quòd, cùm de naturali jure non nisi alimenta liberis à parentibus & his vicissim ab illis debeantur, illis salvis existentibus aut ratione ulteriorum cognatorum non debitis, nemo de factâ sibi ab hujusmodi captatore injuriâ jure conqueri possit, cùm nemo adsit, qui jus quæsitum habeat vindicandi hæreditatem istam. Sed non opus erit Alexandri gladio, ut nodus hic solvatur. Non diffitemur quidem, legitimam liberis à parentibus & his vicissim ab illis non deberi, nisi quatenus illa alimenta complectitur; reliquis verò omnino non deberi. Sed nec illud diffiteri quisquam poterit, unicuique in genere saltem inesse facultatem capiendi quicquam ex hæreditate alterius, modò indignus non sit. Huic ergo capacitati si obex ab alio ponatur, dum testator vel dolo vel metu circumventus bona sua ei relinquere impeditur, damnum jam erit ipsi injuriâ datum;

datum; unde consequens est, impediētem istum ad triplicem hanc pœnam subeundam teneri. Accuratè hic confusionem aliorum evitavit Grotius l. 2. de J. B. & P. c. 17. n. 3. ubi inter alia ita loquitur: *Sed cavendum, ne confundantur, quæ diversi generis sunt: sic enim civis aliquis non indignus, etsi jus proprium ad officium aliquod non habeat, habet tamen verum jus petendi juxta alios: in quo jure si per vim aut dolum impediatur, jam non totius rei expetita, sed incerti illius damni estimationem exigere poterit. Simile erit in eo, cui ne quid legaret, testator vi vel dolo fuit impeditus: nam capacitas legati jus quoddam est, cui consequens, ut libertatem testatoris in eo impedire injuria sit.* Vnicum adhuc circa fundamenta Jurisprudentiæ universalis indagandum superest, nempe, quid de iis sentiendum, qui aucupes nostros inani futuræ successionis spe lactatos eludunt? Audivimus jam à Plinio hoc ipsum interdoli boni exempla relatum; non desunt tamen à probabilitate haud planè aliena argumenta, quæ contrariam sententiam persuadere cuiquam possent. Adimplenda sanè exactè promissa, pactisque, quibus alteri data fides fuit, accuratè standum, vix ullus sanæ mentis dubitaverit, cùm hoc præcipuè vinculo socialitas inter homines contineatur, quo sublato improbitatis artibus latè porta aperietur. Id quod ipsum tum eò magis locum habet, ubi data fides beneficiis aliorum innititur, quæ elicere gratæ mentis spe, & hanc mox destituere pro subdoli animi signo meritò habendum. Porro & illud evidens, non permissum esse callido ambiguoque sermonis usu alios decipere, cùm finis sermonis præcipuus sit, ut socialis inter homines vita conservetur promoveaturque, qui minimè obtineretur, si fas foret ope ejus promissa eludere. Videtur enim quivis obstrictus esse, ut eo modo sermone utatur, quo alterum percepturum animi sui sensa confidit, facitque huc generalis illa Juris naturalis regula: *Quoties aliorum damna avertere tenemur* (tenemur autem semper, quia commune hoc est humanitatis officium) *toties tenemur animi nostri sensa signis liquidis sermoneque recepto pandere.* Non obstant tamen quæ dicta sunt, quò minùs hac quoque in re judicio Plinii supra à nobis allato calculum nostrum adjiciamus: digni enim sunt ejus-

eiusmodi fraudum artifices, qui decipiantur, cum alios decipere satagant. Et servanda quidem sunt promissa, sed tum non, ubi dolus eis ansam dedit: ubi si servarentur, præmiis adhuc scelestorum malitiosa improbitas demulceretur, atque ad majora in posterum audenda instigaretur. Incongruum namque foret, si quis fraude jus quæsitum acquirere posset, cum idem illud jus, quod firmitatem pactis adstruit, damnet etiam non ipsam nequitiam modò, sed & nequitiae mercedem. Maximè verò hæc locum tum habent, ubi Legibus Reipublicæ pacta de successione viventis vel improbantur, vel eatenus saltem enervantur, ut efficacia eorum & vis mutatione animi paciscentis tolli possit. Quamvis enim hoc ipsum naturali jure præceptum non reperiatur, non impedit tamen illud etiam, quò minùs, pensitato seculi genio & majorum in Republicâ gliscentium naturâ, tale quid à Legislatore humano statuatur. Neque alterum, quod objicitur, rem magis conficit: opponi enim isti de sermonis usu axiomati axioma aliud potest, itidem in scopo sermonis fundatum: *Quoties aliorum non interest, secreta animi nostri nosse, toties tacere aut alienis signis uti licet, idque adhuc multò magis, si veritatis dissimulatio in aliorum utilitatem cedit.* Et si vel maximè non desint veterum scriptorum loca, quibus dissimulatio pro fraudis crudelitatisque integumento venditatur, ea tamen non nisi de eâ erunt intelligenda, quæ priori à nobis allatæ regulæ repugnat. Ducit huc nos ipse allegatus in contrarium sermonis finis: unde fluit, licere uti signis diversum quid à cogitationibus nostris indicantibus, ubi hac ratione socialitatis humanæ nexus non læditur. Fit autem id tum, ubi alter ad elicienda secreta mentis jus non habet: non habet verò jus, cujus ea scire non interest: quod hic maximè perspicitur, cum alterum non tangat, quid de bonis meis ipse disponam. Et si quid damni in illum ex dissimulatione meâ redundat, sordidæ curiositati suæ adscribere poterit, juxta vulgatum illud: *Qui damnum suâ culpâ sentit, sentire non videtur.* Vid. Pufend. de I. N. & G. l. 4. c. 1. Hæc tamen de iis tantum intelligenda esse in propatulo est, qui improbâ spe inhiare patrimonio aliorum solent,

neutiquam verò de iis, qui cum maximis beneficiis ornassent alios, ab his præter meritum ludibrio habiti fuerunt. Priorum exempla in fine capitis primi adduximus in medium; posteriorum verò duo Valerius Maximus VII, 5. & 8. suppeditat in Q. Cæcilio & T. Barrulo: quorum fallacias eò minus approbare possumus, quò magis humanitatis lex exigere videtur, ne quis declarationem voluntatis suæ cum injuriâ alterius bene de se meriti immutet. Sed satis de his!

Accedimus jam ad recensitionem civilium apud varias nationes receptarum Legum: ubi illud quivis faciliè perspiciet, non id nos intendere, ut eas tantum, quibus fraudes Hæredipetarum coercerentur, sanctiones enarremus, sed in eo præcipuè nos occupatos fore, ut diversarum gentium diversa instituta, quibus illæ, ne cum injuriis aliorum grassari corvi nostri queant, cavere laborarunt, exponamus: quo ipso illud simul obtinebimus, ut non modò Legulistarum more externa Legum schemata noscamus, sed scopum etiam earum, robur atque fundamenta.

*Hebræorum
adversus Hæ-
redipetas in-
stituta.*

Faciemus autem initium ab *Hebræis*, gente DEO adeò olim charâ, ut civiles etiam illa Leges suas ab ipso summæ sapientiæ fonte acciperet. Apud illos cum unicè ferè successioni legitimæ relinqueretur locus, non poterat nisi exiguus admodum Hæredipetarum artibus in illorum Republicâ esse locus, cum his eò latior angustiorve campus aperiatur, quò major minorve est testamentariæ successionis favor. Seldenus quidem in eximio opere de successionibus in bona defunctorum ad Leges Hebræorum c. 24. ante promulgatas jussu divino à Moysè forenses Leges, liberam Hebræorum majoribus testamenti factionem fuisse contendit, inque ejus rei argumentum ex Eusebio Cedrenoque Noachi inter filios testamentum allegat. Verùm jamdudum explosa est ab eruditissimis Viris ista terrarum orbis à Noacho inter filios instituta divisio ex Græcorum cerebro nata, perinde ac fictitia illa XII. Patriarcharum testamenta, quæ falsitatis ipse Seldenus coarguit. Quicquid autem hac de re sit, illud certum est, Legibus forensibus restrictam admodum fuisse & ferè omnino denegatam Judæis testandi facultatem. Exponitur Numeror. c. 27. n. 8. & sqq. successionis inter Hebræos ratio non nisi in

in jure sanguinis se fundans, atque inde subjungitur : *Factum igitur est filiis Israelis in statutum judicii, quemadmodum præcepit Jehovab Moysi.* Impugnare quidem hanc de nullo testamentorum apud Hebræos usum sententiam summus J. C. Tabor conatur in not. ad C. I. A. tit. Qui testam. fac. poss. sed loca ab ipso allegata minimè, quod intendit, evincunt. Facile enim eidem largimur, non omnem de bonis disponendi in eventum mortis licentiam ademptam Hebræis fuisse, cum in mobilibus adhuc illa sese exsereret. Facile quoque & illud concedimus, antiquissimis seculis patresfamilias imminente jam fato de bonis suis disposuisse, non aliter tamen, quam ut voluntatem suam ipsi inter liberos promulgarent, ut dum hi in eadem acquiescunt, pacto mutuo inter se eandem confirmare viderentur. Quo ipso non ab eventu mortis actus efficacia suspensa fuit, sed à vivis in vivos jus collatum, iidemque velut in possessionem bonorum immissi, quod exerciscundæ familiæ judicium potius quam testamentum sapit. Neque aliud indigitat locus Deuter. 21. v. 16. qui ipse contrariam sententiam stabilire potius videtur. Statuitur enim ibidem disertis verbis, patri non competere potestatem primogenituram attribuendi filio, qui primogenitus non est, si fortè quis bigamus ex uxore minùs gratâ primogenitum, ex eâ verò, quam in oculis ferebat, secundogenitum sustulisset. Si ergo ne quidem duplicem uni filiorum præ alio assignare portionem potuit (quâ in re potissimum primogenituræ effectus consistebat) multò minùs hæredem instituere extraneum ipsi licebat. Id autem tantum cum Conringio intendimus, testamenta non fuisse recepta apud Hebræos quoad successionem in universam hæreditatem & institutionem extranei, non diffeffi interim, Legata, dispositiones inter liberos, mortis causa donationes ex institutis hujus Reipublicæ eliminandas minimè esse. Nec verò latere quemquam hujus juris ratio potest, qui perpendet arcanum omne Reipublicæ Judaicæ in conservatione familiarum & servandâ inter cives æqualitate situm illo tempore fuisse. Ne tamen, cum liberis nudâ exhæredationis formulâ præcludi hæreditas nequireret, immergerum filium castigandi ansa patri deesset, concessum fuit

parentibus jus exhæredandi filios, modò non extraneum, sed eum, quem lex filio cohæredem destinarat, loco ejus instituerent. Sed & illud providè Hebræorum moribus invaluit, ut si fortè coërcenda esset filii unius prodigalitas, fratri ejusdem donationis titulo universa paternorum bonorum massa tribueretur: quo in casu tamen suam ille partem ut Dominus, reliquorum ut curator & ἐπίτροπος tantùm administrabat. Selden. l. c. & Schilt. Exerc. ad π. 14. §. 3. Patet jam ex his, prudentissimum Judaicæ gentis Legislatorem eâ ratione, ne Hæredipetarum artibus in istâ locus esset, prospexisse, quâ maximè conveniebat. Nam cùm plerosque ad professionem tam fœdæ artis illud sollicitet, quòd nihil facilius sit, quàm opimam hæreditatem cernere, sustulit hanc vitii mercedem sanctissimum Numen, effecitque, refrænata promiscuâ testandi facultate, ne lucrosæ scelestis sordes essent: quo ipso & aliis consuluit, ne cum suorum injuriâ decipi se paterentur. Sed ut est tum maximè sagax ingenium humanum, cùm in mala propendet, & sic fraudes commenti sunt insidiatores isti alienarum hæreditatum, ut vim Legum harum eluderent. Egerunt id inprimis Clerici, idque sub religionis, ut ipsis solenne est, prætextu: votis enim illi tantam attribuerunt vim, ut & cum iniquitate conjuncta implenda assererent. Reprehendit has ipsorum fallacias optimus salvator Matth. XV, 5. ubi simul ostendit, haud inusitatum fuisse Judæis, ut alimenta parentibus denegare possent, Deo eadem offerre: quo ipso fiebat, ut humanis traditionibus præcepta divina enervarentur. Simili ratione simplici ejusmodi voto, quo filius à patre interdicebatur bonis, in quæ aliàs ipse ex Lege succedere debuisset, exhæredatio adeò legitimè fiebat, ut successionis jure omnino inde filius caderet, atque ad nepotes sive ad fratres bona transmitterentur. Dubium imò non est, quin etiam, si quis in articulo mortis constitutus Deo omnia sua bona consecravit, legitimi ita hæredes exclusi fuerint. Ostendit hoc locus Philonis in recensione Legum Mosaicarum apud Eusebium Præpar. Evang. l. 8. c. 7. *Quemlibet rerum suarum Dominum esse, nisi si eas Deo vel dicatas utcunque vel omnino sacras esse voluerit. Nam si vel ore tenus sponsonem*
ejus-

ejusmodi aliquam nuncupavit, nihil eorum uti vel attingere poterit, sed omnibus ei continuo interdictum erit. Item, si vir uxoris suæ alimenta Deo sacra esse voluerit, alimentis ei suis esse abstinendum. Obtendebatur scilicet hic favor piæ causæ, quo integumento sacerdotum avaritia velari consuevit: quod etiam notavit Hieronymus ep. XI. ad Ageruchiam: Corban (inquit ibi) id est donum, quod altari pollicitus sum & in templi dona promisi, si tu à me acceperis cibos, vertetur in tuum refrigerium. Atque ita fiebat, ut egentibus patre & matre sacrificium offerrent filii, quod sacerdotes scribaque consumerent.

Jam verò si Græcorum etiam Legislatoriam prudentiam evolvamus, manifestò elucescet, haud parùm & illos de eradicandâ hac Reipublicæ peste fuisse sollicitos. Plato l. XI. de Legibus non dubitavit originem hujus mali à promiscuâ testandi licentiâ arcessere, non absque ratione profectò, uti paulò infra amplius demonstrabimus. Cùm autem locus illius egregiè materiam nostram illustret, & diffusior tamen paululùm sit, non nisi ex versione Ficini eum exhibebimus: *Multa singuli (inquit) diversaque & inter se ac Legibus & viventium moribus majoribusque suis contraria properè testabuntur, si quis statuet, quodcunque testamentum in fine vitæ conditum fuerit, id omnino fore inviolatum. Stultâ enim & abjectâ quadam morositate ferme omnes premuntur, quando morituros se jam arbitrantur. Clin. Quomodo id ais hospes? Ath. Difficilis quadam res est, ô Clinia, homo jam moriturus, hisque verbis frequentissimè utitur, quæ Legumlatores terrent atque fatigant. Clin. Quomodo istud? Ath. Nempe cùm velit suorum omnium esse Dominus, hæc solet & quidem cum irâ dicere. Cli. Quanam? Ath. Grave inquit, nimium est, ô Dii, si mea mihi non licebit, cuicunque volo, relinquere, & aliis plura, aliis pauciora, prout erga me boni malive liquidò inventi sunt tum in morbo, tum in senio, tum in aliis fortunis meis sufficienter comprobati. Cl. Annon rectè hospes tibi loqui videntur? Ath. Prisci Legumlatores, ô Clinia, molles fuisse mihi videntur, & ad minimum quid humanarum rerum in ferendis Legibus respexisse. Clin. Quonam pacto? Ath. Illis morituri hominis verbis, ô optime vir, commoti legem illam*
scri-

Græcorum
Hæredipetis
Leges.

scripserunt, per quam licet cuique, utcunque velit, simpliciter sua disponere. Ego autem & tu in civitate tuâ morituris commodius respondebimus. Cl. Quomodo? Ach. O amici, dicemus, ac brevi procul dubio morituri, difficile vobis est res vestras, atque etiam vos ipsos secundum Delphicam inscriptionem cognoscere. Ego, qui leges condo, nec vos vestros esse arbitror, nec rem familiarem hanc omnem esse vestram, sed totius vestri generis præteriti & futuri: multoque magis universæ civitatis & genus omne & divitias esse. Hac cum ita sint, si quis assentiunculis in morbo & senio vos aggressus præter honestum testamentum condere persuaferit, nunquam id fieri sponte concedam; sed quod civitati universæ & generi conferat, considerans ita leges conscribam, ut singulorum commoda minoris quam cunctorum, ut par est, æstimem. Sagacissimè indoli humanæ hac in re leges suas accommodavit Solon, prudentissimus ille Atheniensium legislator, quas eò accuratius nosse operæ pretium erit, quò plura inde in Romanum Jus translata cuivis manifestum fiet. Erat utique tempus, quo nec Atheniensibus ullo in casu testandi facultas concessa fuit, ex eâ forsan ratione, quâ Platonem hanc licentiam impugnare modò audivimus. Solon itaque tum, ut acceptiores populo leges suas redderet, tum ut hanc etiam libertatis partem, favore utique dignam, si suis includatur cancellis, stabiliret, latâ lege in Atheniensi Republicâ testamenti factionem introduxit. Testatur hoc præter Isæum, Demosthenem aliosque Plutarchus etiam in vita Solonis, ubi hæc habet: 'Ευδοκίμησε δὲ καὶ τῷ περὶ διαθηκῶν νόμῳ. Πρῶτερον γὰρ ἐκ ἐξῆν, ἀλλ' ἐν τῷ γένει τῷ Ἰεθνηκότῳ ἔδει τὰ χρήματα καὶ τὸν οἶκον καταμένειν· ὁ δ' ὅ βέλτερά τις ἐπιτρέψας, εἰ μὴ παῖδες εἶεν αὐτῷ, δῆναι τὰ αὐτῷ· φιλιάντε συγγενείας ἐτίμησε μᾶλλον, καὶ χάριν ἀνάγκης, καὶ τὰ χρήματα κτήματα τῶν ἐχόντων ἐποίησεν. Magnam quoque sibi existimationem peperit lege de testamentis latâ: antea enim non licebat testamentum condere, nam defuncti opes domumque penes genere proximos manere oportebat. Hic liberum fecit, si liberi non essent, res suas, cui vellet, dare: prætulitque amicitiam generi, & gratiam necessitati, & effecit, ut pecunia possessorum propria essent. Ne autem hoc ipso iis malis aperiretur porta,

quæ

quæ ex promiscuo testamentorum usu promanare Plato conqueritur, illud ipsum variis clausulis ita restrinxit Solon, ut inter vagam libertatis extensionem, & præruptam ejusdem denegationem medium teneret. Primò namque, ut ex Isæi de hæreditate Aristarchi oratione constat, pueris, id est, nondum 20. annos natis fœminisque testamento dare legare non licuit ultra medimnum hordei aut pretium ejusdem: quod optimè de fœnore annuo censûs illius, qui testamentum scribit, intelligendum Samuel Petitus in eruditissimo ad leges Atticas commentario pag. 477. & sq. ostendit. Facile autem ratio hujus instituti liquet: uti enim fœminæ præcipuè iis rebus delectantur, quas ab Hæredipetis in subsidium improbæ artis adhiberi supra monuimus; ita eædem omnium maximè etiam fraudibus illorum sunt obnoxia, ut adeò pars consilii meritò à Solone haberetur, imbecillitati sexûs hac ratione consulere, ne ea in Reipublicæ ipsius detrimentum & aliorum injuriam vergeret. Deinde masculis etiam indigenis ademtum testamentorum jus, liberis extantibus. Vbi tamen hoc discrimen observa, quòd filia non excluferint omnino hæredes scriptos, sed quòd hi tantum illas in uxores accipere fuerint coacti, nisi hæreditate cadere mallent. Innuit hoc discrimen rursus Isæus de Pyrrhi hæreditate p. m. 400.

ὁ γὰρ νόμος διαρρήδην λέγει, ἐξεῖναι διαδέσθαι, ὅπως ἂν ἐθέλῃ τις τὰ αὐτῆς, ἐὰν μὴ παῖδας γνησίους καταλίπῃ ἄρρενας· ἂν δὲ θηλείας καταλίπῃ, ἐπὶ ταύταις. ἔκῃν μετὰ τῶν θυγατέρων ἐς τὸ δῶναι καὶ διαδέσθαι τὰ αὐτῆς· ἄνευ δὲ τῶν γνησίων θυγατέρων, ἔχουσιντε ἔτε ποιήσασθαι ἔτε δῶναι ἐδενὶ ἑδὲν τῶν ἑαυτῆς. *Lex namque disertè dicit, licere unicuique disponere sua arbitrio suo, si non relinquat filios legitimos: sin verò fœminas relinquat, in illarum arbitrio. Igitur cum filiabus licet dare & disponere propria: insciis verò filiabus legitimis, non possunt neque adoptare, neque alicui dare bona sua.* Et manifesta sanè est hujus quoque juris ratio, cum nullo non tempore extiterint, qui aliorum aucupiis fascinati, aut insano motu ducti liberos fuere aver-

sati. Suppeditat insigne hujus rei exemplum Plutarchus in vitâ Agidis & Cleomenis p. m. 1462. & seq. ubi cum Spartanorum institutum, qui in plures æqualesque sortes, prout

arcanum Reipublicæ ut plurimum Democraticæ suadebat, agrum diviserant, enarrasset, convulsum postea tradit totius Reipublicæ nexum, Epitadeo auctore, homine factioso, præfractisque moribus prædito: hunc enim memorat, similitate cum filio exortâ, rhetram promulgasse, jus ut cuique esset hæreditatem suam & sortem, cuicunque vellet, & inter vivos donandi & relinquendi testamento. Atque hac ratione evenisse ait, ut opulentiâ ad paucos confluente, inopia reliquos maneret, donec remedium huic malo Agis ferret. Conf. quoque Aristot. Polit. l. 2. c. 7. Neque tamen ob id credendum est, Solonem parentibus abstulisse potestatem coërcendi immorigeros filios: aliâ enim ratione horum proterviæ fibulam idem injecit, abdicandi more ritumque introducto, ita tamen, ut non nisi causâ cognitâ & probatâ apud Judices ea locum haberet. Comprobat hoc Lucianus in Abdicato: *ὃ γὰρ ἅπασιν, ὃ πάτερ, ὃ νομοθέτης, ὃ δὲ πάντα ἤϊας, ὃ δὲ ὅσας αὖ ἐθέλωσιν, ἀποκηρύττειν συγκεχώρηκεν, ὃ δ' ἐπὶ πάσαις αἰτίαις. καὶ διὰ τῆτο ἐκ ἐλευθέρων ἔφη γίνεσθαι, ἐκ ἄκριτον τὴν τιμωρίαν, ἀλλ' ἢς δικαστήριον ἐκάλεσε καὶ δοκιμασίας ἐκάθισε τὰς μήτε πρὸς ἑργὴν μήτε διαβολὴν τὸ δίκαιον κρινέντας.* Hac scilicet ratione cavebatur, tum ne filii impunitatis spe ad exuendum honorem & obsequium parentibus debitum allicerentur, tum ne parentes etiam in propriâ causâ judices essent, indulguri aliàs plus justo affectibus, accedente inprimis novercalis odii efficacîâ, calumniisque eorum, quibus solenne est, insectando alios propriis commodis velificari. Tertiò & illud egregiè sistendis Hæredipetarum artibus inservit, quod non modò sanam mentem in testatore exegerit Solon, sed & procul ab eodem esse jussit blanditias aut vim, denegatâ aliàs efficacîâ roboreque ultimæ mentis dispositioni. Indicat hoc Plutarchus iterum in vitâ Solonis l. c. *ὃ μὴν ἀνέδην γε πάλιν, ὃ δ' ἀπλῶς τὰς δόσεις ἐφῆκεν, ἀλλ' ἢ μὴ νόσων ἕνεκεν, ἢ φαρμάκων, ἢ δεσμῶν, ἢ ἀνάγκῃ καταχευόμενος, ἢ γυναικὶ πειθόμενος.* Nec temere tamen aut simpliciter dare indulgit, sed si non per morbum pharmacumque neque vinculis aut necessitate constrictus, vel uxoris blanditiis seductus esset. Rem omnem summam complexus est Demosthenes in Stephanum Orat. II. *Ὅσοι μὴ ἐπεποίητο, ὥστε μή-*

τε ἀπειπεῖν, μήτ' ἐπιδικάσασθαι, ὅτε Σόλων εἰσῆει τὴν ἀρχὴν, τὰ ἑαυτοῦ
 διαδέσθαι εἶναι, ὅπως αὖν ἐθέλη, αὖν μὴ παῖδες ὥσι γνήσιοι ἄρρενες, αὖν
 μὴ μανίων, ἢ γήρως, ἢ φαρμάκων, ἢ νόσων ἕνεκεν, ἢ γυναικὶ πει-
 δόμενος, ἢ ὑπ' ἀνάγκης, ἢ ὑπὸ δεσμῷ καλαληφθεῖς. *Qui-*
cunque cives adscripti non sunt, nemine controversiam
illis faciente de bonis aut judicio experiente, quando Præturam
adiit Solon, testamento suo danto leganto, cuicunque libuerit,
si nullos superstites habeant liberos masculos, neque furiosi sint,
vel præ senectute vel morbi aut veneficii vi; neque ab uxori-
bis persuasi, aut necessitate aliqua, vel vinculorum tadio co-
acti. Transtulerunt partem hujus Juris in suum quoque u-
 sum Romani, mentis integritatem liberamque voluntatis de-
 clarationem in testatore & ipsi requirentes: & hinc forsan
 color ille querelæ inofficiosi testamenti quæsitus, quasi non
 sanæ mentis aut novercalibus blanditiis seductus fuerit
 testamenti auctor. Vid. l. 2. l. 5. D. de inoff. testam. Præ-
 terea & illud in hac Juris Attici parte tum naturali æquitati,
 tum prudentiæ etiam civilis monitis egregiè consentaneum est,
 quòd nec promiscuè fideicommissis onerare bona liberorum
 parentibus liceret, nec tamen omnis iis denegaretur potestas
 in eum casum disponendi de bonis suis, in quem ipsi liberi
 disponere non poterant. Cùm enim reliqua Romani Juris
 remedia à Jure Attico exulent, pupillaris tamen quasi substi-
 tutio aliqua retenta fuit, rato existente patris testamento, quo
 liberis masculis substituerat, si illi ante vigesimum ætatis annum
 decesserint. Ita enim iterum Demosthenes Orat. in Stephan. II.
 Ο', τι αὖν γνησίων ὄντων ὑῶν ὁ πατὴρ διαθήται, εἰὰν ἀποθάνωσιν οἱ ὑεῖς,
 πρὶν ἐπὶ δισέες ἡβᾶν, τὴν τῷ πατρὶος διαθήκην κυρία εἶναι. *Hæredes*
à patre testamento substituti liberis, si liberi ante annum æta-
tis suæ vigesimum decesserint, hæredes sunt. Vid. Sam. Pet.
 Comment. ad Leg. Att. l. 6. tit. 6. & Meurs. Themid. Att. l.
 2. c. 13. Neque verò hisce finibus includi se passa est provi-
 da Solonis in coërcendis alieni patrimonii captatorum technis
 cura; sed specialius adhuc iis obviam ire annisa fuit. O-
 stendimus jam votum captandæ mortis adeò frequens olim
 fuisse, ut eos sæpe, quibus in adeundâ optimâ hæreditate uni-
 us vita obstitit, ad struendas superstiti illi insidias pellexerit.
 Huic ergo malo, ut ex parte etiam medelam afferret Solon,

sanxit, ne successoribus in hæreditate tutela pupilli demandaretur, & ne tutoribus cum pupillorum matre habitare liceret. Verebatur enim, ne delatâ proximis agnatis tutelâ, horum sceleri exponeret magis pupillos, & ne tutorum cum matre cohabitatione hæc in spem lucri erecta in partem etiam societatemque insidiarum vitæ pupilli struendarum pertraheretur. Meminit hujus rei etiam Diogenes Laërtius in vitâ Solonis p. m. 20. κάλλιστον δὲ καὶ κέρναιον, τὸν ἐπίτροπον τῇ τῶν ὀρφανῶν μητεὶ μὴ συνοικεῖν, μηδ' ἐπιτροπεύειν, εἰς ὃν ἡ εὐσία ἔρχεται τῶν ὀρφανῶν τελευτησάντων. *Præclare & illud statuit, ut curator cum pupillorum matre non cohabitaret: cavique ne is fieret curator, ad quem post pupillorum obitum substantia spectaret.* Quod autem hac lege id intenderit Solon, ut frustraretur improbas eorum spes, qui pupillum ad eam ætatem, quâ ipse de bonis suis testari poterat, pervenire ægre ferebant, clarè inde elucescit, quod χηρῶσαι seu remotiores agnati à tutelâ non excluderentur: hi enim si vel maximè pupillus ante vicesimum ætatis annum fatis fungebatur, hæreditatem tamen sibi κατὰ γένος vindicare neutiquam poterant. Vid. Sam. Petit. ad LL. Att. l. 6. tit. 7. Aliàs idem ferè institutum amplexus est Charondas, insignis Siciliae legislator, qui jus in personam atque educationem cognatis, administrationem verò rerum pupillarium agnatis detulit: ita futurum ratus, ut neque agnati successores pupillorum vitæ insidias struere possent, & eorum tamen bona eò majori curâ administrarentur ab iisdem, cogitantibus spem successionis propriique emolumenti. Demonstrat hoc egregius Diodori Siculi locus l. XII. Bibl. Hist. c. 15. occurrens. Οὗ δ' ἔν χαρώνδας καὶ ἑτερόν τινα νόμον ἀποδοχῆς ἀξιόμεινον ἔγραψε, τὸν περὶ τῆς ὀρφανῶν φυλακῆς. ἕτος δ' ἐξ ἐπιπολῆς μὲν θεωρούμενος ἑδὲν φαίνεται περιττὸν ἔχειν, ἑδὲ ἀποδοχῆς ἀξιόν. ἀναθεωρούμενος δὲ καὶ μετ' ἀκριβείας ἐξελαζόμενος μεγάλην ἔχει σπουδὴν καὶ δόξαν. ἔγραψε γάρ τῶν μὲν ὀρφανικῶν χρημάτων ἐπιτροπεύειν τὰς ἀρχαῖς τὰς ἀπὸ πατρὸς, πρέσβειαι δὲ τὰς ὀρφανὰς παρὰ τοῖς συγγενέσι τοῖς ἀπὸ μητρὸς. αὐτίθεν μὲν ἔν ὁ νόμος ἑδὲν ὁρᾶται περιέχων σοφὸν ἢ περιττὸν ἐξελαζόμενος δὲ κατὰ βάθος, εὐερίσκειται δικαίως ὡς ἀξιὸς ἐπαινεῖ. ζητημένης γάρ τῆς αἰτίας, δι' ἣν ἄλλοις μὲν τὴν εὐσίαν, ἑτέροις δὲ τὴν τῶν ὀρφανῶν τροφὴν ἐπίστευσεν, ἐκφαίνεται τις ἐπίνοια τῷ νομοδότη περιττή.

οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ μητρὸς συγγενεῖς οὐ προσήκοιτες τῇ κληρονομίᾳ τῶν ὀρφανῶν
ἐκ ἐπιβυλεύουσιν· οἱ δ' ἀπὸ τῆς πατρὸς οἰκεῖαι ἐπιβυλεύσαι μὲν ἐδύνανται,
διὰ τὸ μὴ πιστεύεσθαι τῇ πόλει, τῆς δ' ἐσίας εἰς ἐκείνας καθηκείας, εἰὰν οἱ
ὀρφανοὶ τελευτήσωσιν ἢ διὰ νόσον, ἢ τινα ἄλλην πείσασιν, ἀκριβέστερον οἰκο-
νομήσασιν τὰ χρήματα, ὥς ἰδίαι τὰς ἐκ τῆς πύχης ἐλπίδας ἔχοντες.

Perſpectis hunc in modum Hebræorum obiter Græ-
corumque, Athenienſium inprimis, circa argumentum
noſtrum inſtitutis, paulò fuſius jam *Romanorum* Leges
huc ſpectantes perpendendæ nobis erunt. Diverſam illi à
reliquis gentibus viam hic ſectati ſunt, prævalente apud ipſos
præ legitimâ ſucceſſione teſtamentorum favore, quem optimè
Schilterus Exerc. ad π. 14. partim ab amplitudine & rigore
patriæ poteſtatis arceſſit, partim à ſtudio libertatis Quiritum
deducit, ab his in privatis, uti à Germanis in publicis rebus col-
locatæ. Tantus autem hic ipſe favor fuit, ut cùm varia et-
iam inde derivata in Rempublicam mala reſtringendam va-
gam promiſcuamque teſtandi facultatem ſuaderent; illa ipſa
nihilominus remedia, quæ naturalis æquitas exigebat, odioſa
Romanis haberentur. Facile quidem illi perſpexerunt, ex ge-
neraliore Legum XII. Tabularum ſanctione hoc incommo-
dum promanāſſe, ut patres novercalibus delinimentis corru-
pti, aut ab aliis falſò inſtimulati, ſanguini ſuo injuriam infer-
rent; & matres ſenibus nubentes non erubeſcerent, ſpretis
liberis, ei totum patrimonium ſuum addicere, cujus polluto
jam corpori marcidam ſuam ſenectutem ſubſtraverant, ut Va-
ler. Maxim. loquitur VII, 7, 4. Sed cùm remedia huic peſti
quærerent, latisque variis Legibus Voconiâ, Falcidiâ, Æliâ
Sentiâ, Fuſiâ Caniniâ, diſſolutam teſtandi licentiam reſtringe-
rent, id tamen ſimul ſemper egerunt, ut ne vis libertatis Qui-
ritum, iniqua licèt, periret. Et hinc ſanè fluxit illa querelæ
inofficioſi teſtamenti perſonalitas, exiguus ejusdem durationi
præfinitus terminus, pœna in caſum ſuccumbentiæ actori im-
poſita, probationis onus in negantem, ſe exhæredari meruiſſe,
translatum, & tot aliæ iniquitates, quibus abſterrere ab inſtitu-
endâ hac querelâ legitimos ſucceſſores Romani conati ſunt, &
quibus id quæſiverunt, ut liberi potius injuſtæ parentum volun-
tati ſe ſubmitterent, quàm ultimum eorum judicium impugna-

*Romanorum
adverſus Hæ-
redipetas re-
media.*

rent. Hinc præterea & illud promanavit, quòd per substitutionem patris filio impuberi factam mater à legitimâ excludatur, colore inde desumpto, quia non filius auctor testamenti, sed pater extitit. Ex eodem denique fonte derivandum, quòd legitimæ favor favori testamentariæ dispositionis in dubio cedere cogebatur, quamvis illa præ hac in æquitate esset fundata & naturali jure debita. Quæ omnia quàm parùm justitiæ convenient, facilè quivis, cui non præjudiciis & amore juris Romani occæcata mens est, perspiciet, ut adeò dubium non sit, quin hac in parte Hebræum Atticumque jus Romano longè sit præferendum. Dionysius quidem Hali-
carnassensis rigorem patriæ potestatis, à Romulo Quiritibus concessæ, unde ex parte promiscua testandi licentia deducenda est, hunc in modum defendere nititur : Τιμωρίας κατὰ τῶν παίδων ἔταξαν οἱ Ἕλληνες ἐὰν ἀπειθῶσι τοῖς πατέρας, ἢ βαρείας, ἐξελάσαι τῆς οἰκίας ἐπιτρέψαντες αὐτοῖς, καὶ χρήματα μὴ καταλιπεῖν, περαιτέρω δὲ ἐδέν εἰσὶ δ' ἔχ' ἱκανὰ καταχεῖν αἰνοῖαν νεότητι, καὶ ἀνδράδειαν τρόπων, ἐδ' εἰς τὸ σῶφρον ἀγαγεῖν ἕως ἡμελικότας τῶν καλῶν αἱ μαλακαὶ τιμωρίαι. τοιγάρτοι πολλὰ ἐν Ἑλλήσιν ἐς πατέρας ὑπὸ τέκνων ἀχημονεῖται ὁ δὲ τῶν Ρωμαίων νομοθέτης ἀπασαν, ὡς εἰπεῖν, ἔδωκεν ἐξουσίαν πατρὶ κατ' ἡν, καὶ παρὰ πάντα τὸν τῷ βίῳ χρόνον, ἐὰν τε εἰργεῖν, ἐὰν τε μασιγῆν, ἐὰν τε δέσμιον ἐπὶ τῶν κατ' ἀγρὸν ἔργων κατέχειν, ἐὰν τε ἀποκλινεῖν προαιρῆται, κ. τ. λ. Sed quis non videt, haud minimam Reipublicæ labem esse, si privatis concedantur, quæ unicè transcribenda ei forent, qui summâ in Republicâ Majestate refulget. Aliàs acri animorum motu disceptata est de hac Romanæ Legislationis parte controversia Taborem inter & Conringium, egregium æmulorum par: hoc contendente, haud dubiè ad præcavendas lites apud Germanos multum etiam juvisse prohibitam testamenti factionem hæreditatisque rationem certam & plenam; cui asserto & nos calculum nostrum adjicere nulli dubitamus. Quàm immensa enim, quæso, in Corpore Juris Legum de re testamentariâ farrago occurrit? quàm diversæ Jurisprudentiæ Romanæ periodi hic sese exserunt? & quàm crebras denique antiquarum Legum abrogationes, abrogantiumque abrogationes novas reperire licet? ut vel hinc jam constet, nunquam ferè

ferè non Romanos de tollendis, quæ ex testandi licentiâ orta fuerunt, malis fuisse sollicitos, nec unquam tamen eosdem sibi-
 bimet ipsis satisfecisse. Crescere verò ex Legum multitudine
 litium copiam vulgare Politicorum effatum est, Tacito jam
 proficiente l. 3. Ann. c. 25. & 27. *non Legibus sæpe minùs quàm
 flagitius laboratum fuisse, atque signum corruptissima Reipublicæ
 haberi plurimas Leges.* Porro qui vel fugitivis oculis Docto-
 rum, praxi inservientium, scripta perlustrabit, fateri habebit
 necesse, forum, tribunalia, Curiam non aliâ re magis quàm
 controversiis de re hæreditariâ, de validis invalidisque testa-
 mentorum speciebus, de fideicommissis, de substitutionibus de-
 que harum divisionibus & subdivisionibus atque mixturâ ex-
 ortis, perstrepere: quorum pleraque quàm non sunt tricis re-
 ferta, inter dissentientium Doctorum auctoritates incerta, &
 plus ex subtilitate denique quàm æquitate trahentia? Com-
 probat hoc testimonio suo Franciscus Hottomannus in Anti-
 Triboniano c. 6. laudatus hoc nomine etiam Conringio: *Omnes
 pragmatici (ait ille) fatentur, quod materia testamentaria sit
 fons atque nutricula maxima litium partis captionumque, quæ
 ibi fiunt, ubi Jus Civile viget.* Jam verò si, quæ nostram pro-
 pius materiam tangunt, etiam perspiciamus, evidens erit, au-
 ctum tam lucrosam hæredipetariam artem exercentium nu-
 merum ex eo fuisse, quòd pleraque Romanis Legibus arbitrio
 testatoris relinquebantur. Plerique enim mortalium ita com-
 parati sunt, ut ipsi quid rectius honestiusque sit, dignoscere
 nequeant, sed aliorum auctoritate, consiliis, ductu regantur,
 probi improbe, prout vel in probos vel improbos incide-
 runt. Maximè jamjam morituri non accuratâ trutinâ confi-
 liorum ab aliis suggestorum momenta ponderare consueve-
 runt, quorum proinde imbecillitati consulendum fuisset à Le-
 gislatore, qui procul ab affectibus constitutus, quid è re pu-
 blicâ privatâque sit, anxie magis considerare potest. Cede-
 retque hoc ipsum in privatorum etiam commoda, quorum
 libertati Romæ eâ re illusum fuit, quâ illi libertatem
 firmari sibi persuadebant, opulentiâ ad Patricios omni con-
 fluente; & quorum non parùm interest familiam ab eâ quo-
 que injuriâ defendi, quam decepti ipsi inferre laborarunt.
 Neque his obstat, quod ex l. 1. C. de S. S. Eccles. plerumque
 oppo-

opponitur : nihil esse , quod magis hominibus debeat , quam ut *suprema voluntatis* (post quam jam aliud velle non possunt) liber sit stylus , & licitum , quod iterum non redit arbitrium. Non enim omnem de bonis in eventum mortis dispositionem damnamus , non invidemus morituris liberæ voluntatis *supremæ stylum* , non denegamus rerum suarum arbitrium Domini : sed coërcendam tantum vagam licentiam , sed restringendam iniquam libertatem , sed angustioribus cancellis includendum arbitrium illud censemus , ne & Reipublicæ & familiæ defunctorum & defuncto denique ipsi noxium existat , quod plerique beneficium interpretantur. Habetque hic utique & illud axioma locum : publicum emolumentum Legislatorem magis sibi quam privatorum ponere ante oculos debere. Imò certo certius est , Romanos hic in id prolapsos , quod improbarunt ipsi , ut scilicet post vulneratam causam morbo Reipublicæ remedium quærent. Nam cum semel Hæredipetarum artibus portam aperuissent , non occludere eam rursus , sed tot innumeras Leges invalescenti fraudi opponere laborarunt , ut ægram Rempublicam vel ex remedium multitudinem facile agnoscas. Neque sic tamen scopum illi suum attigerunt , cum non fontem mali obstruerent , sed erumpenti jam malitiæ non nisi invalida claustra objicerent , eò minorem prudentiæ laudem hic ferentes , quò minus perspexerunt , melius scelera demtâ peccandi occasione & scopo , quam propositis pœnis cohiberi. Fient hæc omnia manifestiora , si singulas , quas capite primo recensuimus , captatorum species percurramus , singulisque fundamenta Romani Juris applicemus seorsim. Vix est quidem , ut quicquam de Imperatorum Romanorum artibus , queis partim avaritiæ , partim prodigalitati suæ litare satagebant , dicamus , cum civilibus illi Legibus minimè subjaceant , nec inter mortales ullus sibi in eosdem arrogare judicium queat : ne tamen nihil prorsus hic dixisse videamur , obiter tantum considerabimus , quibusnam Legibus artes illæ incrementum suum debeant , & quænam vicissim Leges technis illis oppositæ fuerint ? Intentatum Majestatis crimen eò facilius locum inter modos ditandi ærarii inveniebat , quò latius illud extensum sub Principibus memoriam

riam libertatis suspectantibus fuit, & quò atrociora in odium ejus passim in Jure constituta reperiiebantur. Olim quidem in Majestatis judicium (ut Taciti verbis utar l. 1. Ann. c. 72.) tantum veniebant, si quis proditione exercitum, aut plebem seditionibus, denique malè gestâ Republicâ Majestatem populi Romani minuisset. Inde Augustus de famosis libellis cognitionem specie Legis ejus tractavit: sed tandem non facta, sed dicta arguebantur, si quis laudare insignes viros, si excellere eloquentiæ aut rerum gestarum gloriâ sustinebat. Tam sæva erant & infesta virtuti sub malis Principibus tempora! Egregiè de hac seculi sui injuriâ conqueritur Tacitus in vitâ Agricolæ c. 2. *Dedimus (inquit) profectò grande patientiæ documentum, & sicut vetus ætas vidit, quid ultimum in libertate esset, ita nos, quid in servitute: adempto per inquisitiones & loquendi audiendique commercio. Memoriam quoque ipsam cum voce perdidissemus, si tam in nostrâ potestate esset oblivisci quàm tacere.* Cùmque verum Majestatis crimen meritò cunctis, quorum pectora furia non insederunt, omni execratione dignissimum judicetur, non poterat non fieri, ut plura in odium ejus singularia constituerentur, quæ ad innoxios postea etiam transierunt, delatoribus inde calumniandi ansam captantibus. Et huc refer, quòd juxta l. 7. ad L. Jul. Maj. famosi etiam, milites servique ad delationem hujus flagitii admittantur; quòd juxta l. 11. eod. morte crimen non expiatur; quòd Advocatus non admittatur l. 5. §. 2. C. h. t. quòdque pœna criminis iis etiam ex parte irrogetur, qui socii criminis non extiterunt. l. 5. C. eod. Ita nefandum cùm haberetur & sacrilegio proximum, læsæ Majestatis piaculo se contaminare, suadebat utique prudentia Legislatoria, omnibus modis id cavendum esse, ne innocens pœnâ eidem præfinitâ plecteretur. Primò ergo, ut dicta impunè essent, iterum invaluit: cujus rei rationem indagat Modestinus l. 7. §. 3. D. ad L. Jul. Maj. *Lubricum linguæ, ait, ad pœnam facilè trahendum non est: quamquam enim temerarii digni pœnâ sint, tamen ut insanis illis parcendum est, si non tale sit delictum, quod vel ex scripturâ Legis descendit, vel ad exemplum Legis vindicandum est.* Fusius adhuc hoc ipsum explicat l. un. C. si quis Imper. maledix. Ita enim ibi

Theodosius : *Si quis modestie nescius & pudoris ignarus improbo petulantique maledicto nomina nostra crediderit lacestenda, ac temulentia turbulentus obrectator temporum nostrorum fuerit, eum poena nolumus subjugari, neque durum aliquid nec asperum volumus sustinere: quoniam si id ex levitate processerit, contemnendum est; si ex insania, miseratione dignissimum; si ab injuria, remittendum.* Deinde graves quoque poenae in falsos delatores à probis Principibus statutae, quemadmodum ab improbis eos praemiis auctos supra memoravimus: quâ ratione factum erat, ut ex moribus Caesarum turpissima quæque augendo quæstui seligerent, quæ eò facilius dicta à reo credebantur, quia vera erant. De Tito Caesare Suetonius in vitâ ejus c. 8. testatur, *eum, licet alioquin lenissimum, delatores tamen severius coercuisse, & fustibus casos ac per amphitheatrum deductos vel venire jussisse, vel in insulas deportari curasse.* Erat quidem aliàs in calumniatores Lege Remmia constituta poena, quâ fronti eorum litera K. inurebatur. Vid. l. 1. §. 2. D. ad SCtum Turpill. Sed cum stigmatis hanc notam praecipuis praemiis ex delatione acceptis riderent improbi accusatores, uti Plinius quoque testatur Paneg. c. 35. exacerbanda utique supplicii gravitas fuit. Talionis igitur poenam irrogandam iis Trajanus censuit, cujus judicii sapientiam magnificè his verbis deprædicat Plinius l. c. *Quantum diversitas temporum posset, tum maximè cognitum est, cum iisdem quibus antea cantibus innocentissimus quisque, tunc nocentissimus adfigeretur, cumque insulas omnes, quas modò Senatorum, nunc delatorum turba compleret: quos quidem non in praesens tantum, sed in æternum repressisti mille poenarum indagine inclusos. Ereptum alienas pecunias eunt? perdant, quas habent: expellere Penatibus gestiunt? suis exturbentur; neque ut antea ex sanguinem illam & ferream frontem nequicquam convulnerandam prebeant punctis, & notas suas rideant, sed spectent paria premio damna, nec majores spes quàm metus habeant, timeantque quantum timebantur.* Et hinc forsan ille inscriptionis mos invaluit, quem ante Trajani tempora, saltem quoad delatores reorum Majestatis, in usu non fuisse ex hoc ipso Plinius

Plinii loco colligere licet. Sanè hunc ipsum in finem introductam esse illam inscriptionis necessitatem, quâ actor ad talionis pœnam se obstringebat, patet tum ex l. 7. D. de accus. & inscript. tum ex l. f. C. eod. ubi hæc hujus juris ratio redditur : *ne impunitam fore existimet delator licentiam mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicii.* Aliud adhuc remedium coërcendis improborum calumniis introduxit Constantinus l. 3. C. ad L. Jul. Maj. *Si quis (verba Legis sunt) alicui Majestatis crimen intenderit : cum in hujuscemodi re convictus, minimè quisquam privilegio dignitatis alicujus à strictiore inquisitione defendatur : sciat se quoque tormentis esse subdendum, si aliis manifestis indiciis accusationem suam non potuerit comprobare cum eo, qui hujuscemodi esse temeritatis reus deprehenditur.* Quemadmodum verò etiam etiam quandoque viâ in patrimonia privatorum Principes grassabantur, ita hisce etiam mederi incommodis ii Imperatores annisi fuerunt, qui à Tyrannide alieni erant. Exemplum hujus rei suppeditat l. f. D. Qui testam. tac. poss. ubi Paulus Ictus negat, *bona ejus à fisco occupari posse, qui se Imperatorem hæredem facturum non nisi jactaverat.* Moris enim nonnullis fuit, eâ ratione gratiam Cæsarum aucupari, ut testimonium perhiberent benevolentiae defuncti erga Principem, quasi eum nominare hæredem in animo habuisset : unde sæpius fiebat, ut extantibus licet contrariis ultimæ voluntatis tabulis à fisco tamen hæreditas occuparetur. Ostendit hoc etiam l. 20. C. de testam. ubi Honorius & Theodosius Impp. profitentur, *eos falsi criminis reos teneri, qui cum scriptæ deficientium extiterint voluntates, non scriptum aliquid sub Cæsarum mentione adstruere moliantur.* Hucque præterea illud spectat, quod sæpius sancitum fuerit, ex imperfecto testamento nec Principem hæreditatem vindicare posse. Vid. l. 3. C. eod. Eadem ratione etiam illorum nequitia in legibus Romanis positus obex fuit, qui ut judicio adversarium, quicumque ipsis lis intercedebat, vincerent, hæredem Imperatorem designarunt : quam fraudem disertis verbis improbat l. pen. D. de hæc. inst. Paulus namque ibi *Imperatorem litis causâ hæredem institui invidiosum esse docet, ne calumnia faculta-*

tem ex Imperiali Majestate capiat. Egregium hic omnino, ut in aliis etiam, se exhibuit Pertinax, de quo Capitolinus in vitâ ejus memoriâ prodidit: *professum ipsum fuisse, nullius se aditurum hereditatem, quæ aut adulatione alicujus delata esset, aut lite perplexâ, aut si legitimi heredes & necessarii privarentur.* Inseruit partem hanc orationis Pertinacis in Senatu habitæ Institutionibus suis etiam Justinianus §. ult. Quibus mod. testam. infirm. ubi hæc habentur: *Eâdem oratione expressit, non admissurum se hereditatem ejus, qui litis causâ Principem reliquerit heredem: neque tabulas non legitime factas, in quibus ipse ob eam causam hæres institutus fuerat, probaturum: neque ex nudâ voce heredis nomen admissurum: neque ex ullâ scripturâ, cui juris auctoritas desit, aliquid adepturum.* Secundum hoc (addit Justinianus) *Divi Severus & Antoninus sapissime rescripserunt: Licet enim, inquiunt, legibus soluti simus, attamen legibus vivimus.* Utinam verò vestigia horum Principum, quos tantopere deprædicat, pressisset Justinianus: utinam non ipse exemplo suo fecisset manifestum, concessâ semel testandi facultate facile aulicis esse eludere leges captatorum votis oppositas. Plurima certè avaritiæ ejusdem specimina, quoad nostrum etiam argumentum, ab Historicis commemorantur, ut quòd bona aliorum per fraudes captaverit, segmentis purpuræ domibus divitum affixis in signum eorum erga Imperatorem benevolentiae, usus hac in re ministro Anatolio regiæ domûs Curatore. Vid. Procop. Histor. Arc. p. 36. 55. & 87. tum Agathias l. 5. quodque infantes falsorum criminum reos egerit, atque partim vi, partim pretio alios eò adegerit, ut fictas contra divites præcipuè accusationes conficerent. Vid. Procop. Hist. Arc. p. 44. & 86. Evagr. l. 4. c. 29. Anastasius in Sylvestro Papa. Addatur Zonaras Annal. tom. 3. in hoc Imperatore. Maximè omnium inter artes corrogandi pecuniam tempore Justiniani illustris illa fuit, quâ teste Evagrio l. 4. c. 29. meretrices substituebantur, quæ profiterentur, se cum aliis illicitam rem habuisse. Ut ita Imperator adimendi bona nancisceretur occasionem, socius lucri unâ cum meretricibus futurus. Obtinuisse verò in his prostibulis principem locum Chrysomallam & Indaram, Theo-

Theodoræ olim focias, vel inde colligere licet, quòd Suidas testatur, has post acceptum imperium in aulâ secum retinuisse Theodoram, & consiliorum focias reddidisse.

Sed commemoranda jam etiam veniunt ea Romanorum instituta, quibus privatorum insidiis obviam illi ire conati sunt. Monuimus supra, haut infrequens Romæ fuisse, ut cæde propinquorum opimæ hæreditatis spes firmaretur: huic malo 4. inprimis modis remedium adhiberi posse, Legislatoribus Romanis visum fuit: è quibus primus erat exasperata veneficii pœna, quòd veneno usos hæredipetas hosce plerumque constaret. Videtur quidem aliàs nihil aut parùm quoad sceleris magnitudinem interesse, gladione quis, an veneno è medio tollatur? sed cùm difficilius occultæ insidiæ quàm aperta vis præcaveri possint, & in veneficio etiam fraus magis plerumque lateat, prudentiæ legislatoriæ præcepta postulabant, ut atrocior pœna præfiniretur flagitio, quod aliàs spe impunitatis plures exercituri fuissent. Hinc est, quod l. 1. C. de malef. & Mathem. dicitur: *plus est hominem veneno extinguere, quàm occidere gladio.* Hinc est, quòd is etiam capitali supplicio afficiebatur, qui nocendi tantùm causâ venenum vendidit, licèt ipse id non propinaret, per l. 3. D. ad L. Corn. de Sicar. Et hinc denique Augustissimus etiam Ordinationis Criminalis auctor Carolus V. veneficis gladii pœnam, quâ simplices homicidæ affici solent, dictare non contentus, in masculis quidem hoc crimen rotæ supplicio, in fœminis verò aquæ suffocatione puniendum statuit. Altero loco in determinatâ etiam gravissimâ parricidio pœnâ pharmacum huic pesti quæsierunt. Ipsa quidem sana ratio id utique exigit, ut tam horrendi flagitii rei eò atrociori supplicio coërceantur, quò magis deposuisse omnem humanitatis sensum videri possunt: sed ut ad ulteriores etiam propinquos, & ad quartum usque gradum pœnæ gravitas extenderetur, utque eâ ratione pœna exacerbaretur, quæ terrorem injicere præprimis apta est, sine dubio Romanos permovit ipsa delicti frequentia, non aliunde quàm ex spe cernendæ mox hæreditatis ut plurimum proveniens. Vid. l. 1. D. ad L. Pompei. & §. 6. l. de publ. Judic. Tertiò huc & illud referendum, quòd hæredi

defensio cædis defuncti incumbat, nisi hæreditate privari malit: nam ex SCto Silaniano non modò prohibetur apertura tabularum ultimæ voluntatis ante habitam de familiâ quæstionem, quòd crederetur hæres facilè unum ex servis vel libertatis vel præmiorum spe ad peragendam Domini cædem, ob multitudinem servorum ipsorum maximè injuriis expositi, sollicitaturus: sed & si vel injuriâ necatus erat vel Medici insidiis, de cujus adeundâ hæreditate agebatur, etiamnum hæredi inquisitio in rationem peracti flagitii incumberebat, ne ipse extraneorum etiam hic operâ uti commodè posset. Extensum imò hoc fuit ad eum etiam casum, ubi certus percussor erat, *ut scilicet cædis mandator inveniatur*, quemadmodum disertè l. 6. D. de SCto Silan. testatur. Quartò in hunc etiam censum veniunt omnia ea, quæ ne votum captandæ mortis locum habere posset, à Romanis constituta fuerunt. Hac certè de causâ denegatum illorum jure pactis de futurâ successione robur fuit, quod vel ex distinctione inter ista pacta legibus Quiritum adinventâ elucescit. Nam cum improbetur conventio de hæreditate ipsorum paciscentium, valida tamen pronuntiatur illa conventio, quæ ad acquirendam tertii hæreditatem tendit, modò tertius ille vel incertus sit, vel consentiat, & voluntatem eandem ad extremum vitæ retineat. Exulat nimirum in incerto metus, ne insidiis ille præveniatur, qui nec in certo quidem facilè habere locum creditus fuit, ubi ille in pactum consensit: quòd id ipsum non facturus fuisse existimabatur, nisi perspectis alterius moribus; quodque non constare semper insidiatori posset, annon mentem suam mutarit is, cujus hæreditati inhæbatur. Adeò autem hæc Juris Civilis pars olim omnibus ferè arrisit, ut ea in sacros etiam Canonas transferretur, quòd manifestum esset, & Clericos hoc remedio indigere. Hinc enim Concilio Lateranensi cautum fuit, ut ne ministeria aut beneficia Ecclesiastica tribuantur promittanturve, antequam vacent, ne quidem si promissio generali sermone concepta, spondente quopiam tum beneficium se daturum, cum ejus dandi se facultas obtulerit. Vid. c. 2. de concess. præb. in 6to. & Lancell. Inst. cum comment. Ziegl. l. 1. tit. 27. p. 217. & seqq. Propius adhuc materiam nostram tangit abjudicata per

per SCtum Macedonianum creditoribus facultas debita à filiisfamiliâs contracta exigendi : cujus rei vestigia in Græcorum etiam jure collegit Ærodius in Pandect. Rer. Judic. l. 4. t. 4. Simile quiddam jam Lætorii plebiscito & Claudii lege sancitum fuit : quorum illo, ut creditor, qui minori 25. annis credidisset, nomen amitteret, constitutum; hac verò cautum fuit, ne fœneratores in mortem parentum pecuniam filiisfamiliâs fœnori darent. Sed cùm non sufficientes satis hæ leges coërcendo, quod tam altas radices egerat, malo deprehenderentur, Vespasianus prolixius retundere improbas usurarium artes annisus est. Solebat namque, ut ex l. 1. D. ad SCt. Maced. constat, quidam Macedo incertis nominibus pecuniam adolescentibus credere, atque hac ratione non modò frigidam luxui eorum suffundere, sed & eò sæpius incautos adigere, ut, quò solvendo essent, parentum vitæ insidiarentur. Vid. Schilt. Exerc. XXVII. & quæ passim ad legem istam primam à commentatoribus annotantur. Disertis enim verbis in eâ ipsâ lege hæc hujus juris ratio allegatur : *ut scirent, qui pessimo exemplo fœnerarent, nullius posse filiisfamiliâs bonum nomen expectatâ patris morte fieri.* Conf. quoque Sueton. in Vespasian. c. 11. Vidimus aliàs, Solonem Charondamque salutis impuberum, (his enim præcipuè, ut testamenti condendi facultas adimatur, strui insidiæ solent) eâ ratione consuluisse, ut personam pupillorum eorum committendam fidei prohiberent, ad quos extinctis illis bona spectabant : verùm Romani diversam hîc viam ingressi sunt, onus tutelæ iis demandantes, ad quos luctum hæreditatis spectaret. Dedissee hoc ipsum sæpius fraudibus captatorum animum, Historia Romana dubitare nos non finit : ut adeò hac etiam in re præferre Græcorum mores nulli hæsitemus. In eo interim providè à Justiniano actum, quòd cùm in legitimâ tutelâ matrem aviamque ille reliquis collateralibus præferret, per Novell. 118. c. 5. non aliter tamen hisce tutelam detulerit, quàm ut secundis nuptiis illæ renuntiarent. Ita enim, ne vitrici injuriis paterent impuberes, omnium optimè cavebatur, Nov. 94. c. 2. Eundem præterea scopum intendit Leonianum Edictum in l. 6. C. de Sec. nupt. occurrens, quo
san-

fancitur, ne extantibus ex priore matrimonio liberis pater materve ad secunda vota transeuntes novercæ aut vitrico hæreditatis, legati, dotis aliove quocunque titulo lucrativo plus relinquere queant, quàm uni liberorum, cui minimum reliquerunt. Cùm enim Legislatoꝝ Romanus per secundas nuptias id sæpius effici perspiceret, ut parentes à charitate & curâ liberorum abalienati *novo conjugii non modò res filiorum, sed & vitam addicerent* (ut loquitur l. 22. C. de admin. tut.) consentaneum utique prudentiæ legislatoriæ erat, obviam hac ratione ire novercarum vitricorumque fraudibus. Ut autem eò magis eas coërceret Leo, non modò ad eum casum Constitutionem suam extendit, quo per interpositam personam in novercam vitricumve pars bonorum transferebatur: sed & simul cavit, ut si quacunque ratione plus, quàm fieri salvâ lege poterat, personis istis tribueretur, superfluum illud inter liberos unicè prioris matrimonii, exclusis iis, qui ex secundis nuptiis erant prognati, divideretur. Justinianus quidem postea illud, quod novercæ vel vitrico auferatur, etiam cum liberis secundi matrimonii partiendum sensit l. 9. C. de sec. nupt. Sed emendavit id rursus Novell. 22. c. 27. unde desumpta est Authentica Ad eos solos C. h. t. Et sanè quamvis non nisi fugitivo oculo inspecta lex hæc videri cuiuspiam iniqua possit, cùm injuria ita absque causâ inferri videatur posterioribus liberis, & pœna fraudis etiam extendi ad eos, qui à fraude immunes extiterunt: penitus tamen perpenſa ista juris dispositio multum prudentiæ continere perspicietur. Cùm enim per secundas nuptias injuria quasi aliqua irrogetur liberis ante contractas illas nuptias jam extantibus, dum damnis ex odio novercali redundantibus plerumque exponuntur; illis etiam solis superfluum illud adduci haud injustum erat: maximè cùm reliquis portio illa, quæ naturali jure debetur, salva adhuc maneat. Et quoniam cura liberorum ex proprio sanguine ortorum ad ejusmodi fraudes comminiscendas ut plurimum vitricos novercasque induxisse experienciâ compertum erat, sagacissimo instituto id egit Leo, ut illo inprimis modo à dolosis ejusmodi technis vitricos novercasque deterreret, quo ad adhibendas illas præcipuè

cipue impellebantur. Neque verò his obstat Novellæ 22. cap. penult. quo ut æqualitas inter utriusque matrimonii liberos servetur, ipse Justinianus suadet. Quid enim quæso æqualitas inter liberos servanda cum novercâ commercii habet? & suadetur illa tantum, non præcipitur; & si præciperetur, palàm tamen est, in posteriore capite regulam, exceptionem in priore tradi: nisi dicere velis in eadem Novellâ sibi met ipsi Justinianum contradixisse: quod incongruum omnino foret. De eo magis anxie inter Doctores disquiritur, quomodo computanda sit filialis illa portio, quam Edictum Leonianum in novercam vitricumve transferre concedit? num in viriles partes facienda divisio, an verò detrahenda prius legitima sit, & non nisi tantum novercæ vitricoque adjudicari permissum, quantum præter legitimam uni liberorum adjudicatum à parente fuit, cui minimum ab eodem adjudicatum. Prius plures insignis nominis Juri assentunt, eâ præcipue ratione moti, quòd non nisi simplicis divisionis in lege istâ Edictali mentio fiat. Verum contrarium nobis de jure verius videtur, idque non unâ de causâ. Nam, ut benè Glossa ad c. 27. Nov. 22. annotavit, duo sunt juris remedia liberis prioris matrimonii competentia: unum, quod naturali jure debetur, legitima scilicet; alterum, quod ex Constitutione Leonis habent. Et facit profectò huc insigniter arg. Novellæ istius 22. c. 27. ubi inter alia & hæc verba occurrunt: *Si verò inæqualia, quæ relinquuntur, fuerint, tantum necesse est solum ad novercam aut vitricum venire ex quacunque largitate parentis, in quantum qui minus habet filius, ex illius substantiâ percepit, aut ex novissimâ voluntate dimissum, aut in vitâ datum: quippe dudum quartâ, nunc autem tertiâ aut mediâ secundum nostram legem portione omnino filio relinquenda aut danda, nisi rursus ingratitude ratio contradicat.* Quæ ultima verba egregie certè beneficium legitimæ ab eo beneficio separant, quod Leonianum Edictum introduxit, simulque portionem legalem filio necessariò relinquendam opponunt portioni, quæ aliàs ex substantiâ paternâ ad filium pervenit, & quam proinde in novercam aut vitricum transferre licet. Nisi enim hanc interpretationem

G

admit-

admittamus, nulla prorsus ratio apparet, quare quæ de legitimâ hic habentur, subjuncta fuerint, nec congruus etiam sensus ex ultimis istis verbis elici potest. Porro amplectitur hanc opinionem Glossa, cujus magna est in praxi auctoritas: amplectuntur eandem ut communem plures ex probatissimis JCtis, Peckius, Rolandus de Valle & his citati innumeri ferè Doctores. Sponte suâ hinc ergo jam fluit, in novercam aut vitricum, liberis prioris matrimonii usque ad legitimam testamento patris exhæredatis, nihil omnino transferri validè posse, cum filii ita ex beneficio parentum nihil omnino ex ipsorum patrimonio percipiant. Vid. Peckius de Success. Conj. Testam. l. 2. c. ult. Rolandus à Valle de Dote quæst. 27. qui ad argumenta, quæ in contrarium afferri possent, fusius respondet. Neque obscura hujus juris ratio esse potest: ex eo enim, quod præter legitimam liberis à parentibus relictum fuerat, metiendum censuerunt Romani, quantum *parentes novercalibus delinimentis & instigationibus fuerint corrupti*, ut nostra faciamus verba l. 4. D. de inoff. test. Quemadmodum verò hac potissimum ratione partem mali, quam promiscua testandi licentia introduxit, sanare Romani eximiè conati sunt; ita ab instituti nostri ratione haud alienum erit, in vigorem legis hujus Leonianæ hodiernamque ejus in praxi auctoritatem paulò accuratius inquirere. Diversimode hac de re diversi sentiunt: alii enim ne contrario quidem statuto aut consuetudine tolli eam posse existimant: alii omnino in desuetudinem eam abiisse contendunt: rursus alii ex praxi saltem Germanicâ eliminandam autumant: alii denique in dubio juxta legem istam Edictalem pronunciandum esse censent, ubi expressâ lege aut consuetudine contrariâ derogatum eidem esse doceri nequit. Tralatitium quidem aliàs est, *Leges posteriores derogare prioribus* l. f. D. de Const. Princ. non defuerunt tamen iis temporibus, quibus Jurisprudentiam quoque barbaries aliqua infecerat, JCti, qui restringendum hoc ipsum ad eas leges crediderunt, quæ clausulâ, ne abrogari possint, munitæ non reperiuntur. Nunc autem Leonianæ huic Constitutioni insertum disertè est, quod valere in perpetuum debeat, ut adeò tolli eandem minimè posse non-

se nonnullis visum fuerit. Vid. Roland à Valle de Dote quæst. 24. Verùm non adjiciet temerè quisquam huic sententiæ calculum suum, nisi sanæ Politices omnino rudis. Cùm enim summus Imperans superiorem se habeat neminem, nisi DE-um, nec semetipsum nec successorem, eadem quippe potestate eodemque jure utentem, constringere adeò Legibus poterit, quin pro diversitate temporis & incidentium circumstantiarum diversum vel ipse vel successor statuatur. Conf. Hertius Diss. de Legibus clausulâ, ne abrogari possint, munitis, & Mevius ad Jus Lubec. part. 2. tit. 2. art. 12. Neutiquam tamen hinc universalem hujus legis abrogationem colligere licet, quæ cùm facti sit, juxta generale Jctorum Brocardicum, ab allegante probanda erit. Videri quidem posset ex odio secundarum nuptiarum & enormi apud veteres viduitatis pretio hanc Constitutionem unicè profluxisse, adeoque per Jus Canonicum everfam eandem fuisse, cùm pœnæ, in odium secundarum nuptiarum adinventæ, eodem sublatae sint. Vid. c. penult. & ult. X. de Sec. nupt. ubi statuitur, mulierem post obitum viri intra tempus luctûs seu unius anni spatium nubentem, nullam tamen ob id subire infamiam. Verùm non desunt, quæ huic etiam objectioni regeri possunt: quamvis enim non negemus c. illud penult. & ult. cit. præ dispositione Juris civilis in foro habere locum, inde tamen Leonianæ Constitutionis robur minimè infringitur. Falsum enim primò est, scopum Leonis in ferendâ hac lege unicè fuisse odium secundarum nuptiarum, cùm Ipse de eo tantùm casu loquatur, quo liberi ex priore matrimonio supersunt, quorum adeò favor hic potius militabat, quàm viduitatis pretium, quippe quod in eo etiam casu haberet locum, ubi sterile omnino fuit matrimonium prius. Scilicet id agebat hîc Imperator, ut vitricorum & novercarum artes cohiberet, Romæ olim ita frequentes, ut Quintilianus etiam declam. 2. profiteri ausus fuerit, *Bonos privignos à novercis facilius decipi, nec levius odio haberi.* Idem imò Auctor edocere nos potest effectum odii novercalis in cernendâ patris hæreditate, quem paulo post his verbis expressit: *Notum hoc, Judices, & vulgare facinus est, quod plerumque contra liberos*

aman-

amantur uxores & sequentium matrimoniorum non aliunde, quàm de damno pietatis affectus est. Cùm verò favor liberorum prioris matrimonii jure Canonico sublatus minimè sit, nec sublatae etiam per illud erunt Leges favorem istum concernentes. Vid. Perezius ad tit. C. de Sec. nupt. & Gonzalez Tellez in comm. ad c. ult. X. de Sec. nupt. Hinc Gailius etiam & Doctorum plerique distinguunt inter leges odium secundarum nuptiarum & inter leges favorem liberorum continentes; illas, non has jure Canonico sublatas asserentes. Imò non desunt, qui ulterius adhuc progressi haud absque fundamento contendunt, non nisi unicam infamiae poenam, foeminae praepropere nubenti olim dictatam, everfam per Jus Canonicum esse. Ipse namque Innocentius in d. c. fin. distinxit inter poenam praepropere nubentis mulieris & poenam alterâ vice nubentis post annum luctûs: quarum illam dicit auctoritate Apostolicâ esse sublata, has verò manere non sublata. Et cùm Jus Pontificium unam tantum expressè poenam abrogarit, Jus autem correctorium non nisi strictam interpretationem admittat, *cur stare prohibeatur, quod immutatum non est.* Vid. l. 27. C. de test. & Rittersh. diff. Jur. civ. & Can. l. 2. c. 6. Neque solidius abrogatio hujus juris per Germaniam demonstrari potest. Ad rem enim minimè faciunt, quae ex Speculo Suevico huc trahuntur: cùm nec contrarium in Jure Provinciali Alemannico dispositum sit, nec si dispositum foret, infringere ob id Leonianae Constitutionis hodierna validitas. Fatemur equidem ultro, Suevicum & Saxonicum Jus non solum per maximam Germaniae partem, sed & per exteras terras usque adeò se expandisse, ut Carolus IV. in A. B. fines Imperii Vicariorum juxta utriusque Juris limites determinaverit. Fatemur & illud, civiles Romanorum Leges non nisi in subsidium institutorum patriorum fuisse receptas, neque earum receptione quicquam derogatum fuisse valori Jurium jam antea publicâ auctoritate in Imperio receptorum & Maximiliani tempore adhuc vigentium. Inferre tamen inde minimè licet, Speculi Suevici auctoritatem auctoritati juris Romani hodie praeponderare. Erat utique tempus, quo Germani non tam scriptis Legibus, quàm consuetudinibus regeban-

bantur, cùm Francorum illa Jura à Carolo M. & successoribus ejus promulgata paulatim manibus hominum & memoriâ excidissent. Postea non uno tempore, sed paulatim in eam formam Speculum Suevicum & Saxonicum est redactum, quam hodiè habent, privatâ tamen tantùm auctoritate. Hinc cùm Leges illæ Saxonicae Suevicæque usu magis, quàm publicâ auctoritate starent, renascentibus bonis literis & adornatis ad exemplar Scholarum Italicarum Academiis Germaniæ, cùm forum & tribunalia implerentur hominibus in Italiâ institutis, non poterat non ingens Romanis Legibus pretium accrescere, in tantum denique auctum, ut publicâ sanctione Justinianeum Jus in Germaniâ reciperetur, non quidem nisi in subsidium legum patriarum, sed eo tempore, quo memoria ferè Speculi Suevici evanuerat omnino & sepulta erat. Vid. Hert. in Diss. de Consult. Leg. & Judic. in spec. R. G. l. Rebusp. Vix cuiquam certè temporum illorum, quibus Maximilianus Ordinationem Cameralem promulgavit, conditionem perpendenti in mentem venire poterit, vel Imperatorem vel Status Imperii de compilatione istâ Juris Alemannici, multa utique absurda & incongrua continente, cogitasse. Atque cùm ipse Colerus, doctissimus Juris Saxonici indagator, asserere non dubitaverit, allegantem Jus Saxonicum extra Ducatus Saxoniae receptionem ejus probare debere; quid de Suevico Speculo dicemus, quod iniquiora adhuc quàm Saxonicum Jus facta fuit expertum? Praxin sanè fori, usum Camerae Imperialis atque receptum in judiciis Germanicis ubivis judicandi modum si consulamus, manifestò apparebit, evulvisse omnino à longo jam tempore Juris illius regii provincialis auctoritatem, nec ullum ferè Jurisconsultorum ad id in judicando hactenus respexisse unquam, quos omnes tamen in imperitorum propterea Legulistarum censum referre velle durum nimis foret, & grande postulatam. Et quicquid tandem de auctoritate hujus juris sit, hoc certum est, non repugnare illud quoad favorem liberorum prioris matrimonii juri Romano. Diximus jam, tantum apud alias gentes non fuisse testamentorum usum, quantus apud Romanos fuerat. Hinc apud Germanos etiam ante receptionem Juris Romani admodum

ille exiguus extitit. Ex ipso namque Speculo Suevico id elicere licet, regulariter existentibus liberis patri non nisi de mobilibus testari licuisse, & nec de his quidem promiscuè. Ita enim hac de re caput 285. edit. Goldast. disponit: Ist daß ein Weib ein Mann hat/ und hat kind bey Ihr ligel oder viel. der lyt an seinem tod / und hat fahrendes gut / daß theylet er mit weib und kinderem. Mag er mit recht einem mehr geben als dem anderen? Wir sprechen also: an dem todbett muß er gleich theylen/ es sy dann/ ob der kind eines elter ist/ Dañ das ander. dem mag er mehr geben / und jeder Seele ihren theyl. Und will ein Mann sein fahrendes gut theylen unter weib und unter kind / dieweil er sich vermag / so giebt er mit recht einem mehr als dem anderen / also daß er mag einem zwierend als viel geben als dem anderen / und darüber nit. Sed & in capite proximè antecedente disponitur, quòd in casu secundarum nuptiarum non modò pater materna bona restituere liberis prioris matrimonii teneatur, sed & omnia ea iis relinquere, quæ possidebat ipse, cùm primas nuptias celebraret: quodque residuum tantùm ratione mobilium inter uxorem secundam & liberos dividere queat, concessâ tamen unâ facultate ad pias causas aliquid legandi: hæ enim illis temporibus ab Ecclesiasticis nunquam neglectæ fuerunt. Verba ipsa capituli illius ita se habent: Und ist / daß ein Mañ ein Weib hat / und kind hat bey ihr / es seyen Sühn oder töchteren. die stirbt / und er nimmet eine andere / die gewinnet ein kind / oder mehr. der Mann leyt an seinem todbett / und schaffet seinem kind / und seinem weib und seiner Seel / und gibt sein erb daß er by der Ehefrawen het seinen Ehekindern / und seiner Frawen ihr gut wieder / und seins guts als viel als sie zesamen kamen ohne geding. so theylet ers gelich under weib und under kind / und der Seelen ihren theyl. Also soll er theylen sein fahrendes gut. Vt ergo nostram quoque tandem de hac controversiâ sententiam proferamus in medium, illud ante omnia facile largimur iis, qui diversam hîc à nobis opinionem foveant, solere sæpius legi sextæ Edictali per contraria statuta derogari. Refert aliquot hujus rei specimina in aureo de Præsumptionibus opere Menochius hinc inde. Et certum est, in iis

iis locis, quæ Saxonum jure utuntur, nullum ferè esse aut exiguum admodum totius tituli C. de Sec. nupt. usum, teste Berlichio, Carpzovio, Henelio aliisque. Atque de his etiam locis explicandus est Brunnemanus, quando de abrogatione harum Legum loquitur. Verùm citra contrarium ejusmodi statutum aut consuetudinem in dubio pro validitate Legum illarum, quæ in tit. C. de Sec. nupt. comprehenduntur, pronuntiandum juxta communem Doctorum sententiam censemus, modò illæ favorem liberorum prioris matrimonii respiciant. Comprobat hoc ipsum vulgata illa JCtorum regula: *Justinianeas Leges allegans intentionem suam probasse censendus est, donec abrogatio illarum ab adversario demonstretur.* Agnovit hoc & ipse Menochius, quippe qui cons. 469. nullus dubitavit provocare ad Constitutionem istam & in eâ se fundare. Et nisi hoc, quod modo memoravimus, axioma admitteretur, mira inde juris incertitudo oriretur, corrueret robur sanctionis Maximilianæ, quâ Legis vis juri Romano conciliata fuit, & everteretur denique usus fori à multis jam retro annis per maximam Europæ partem receptus. Equidem nos non latet, Doctissimum Dissertationis Epistolice de Germanicarum Legum veterum & Romani Juris in Republ. nostrâ origine auctoritateque præsentis Auctorem (qui se Conradum Sincerum vocat) impugnare vulgatum illud de usu Juris Romani Brocardicum, & inversâ regulâ tradere: *nullibi Romanas Leges in Germaniâ vigere, nisi ubi receptæ docentur, quòd confirmata nusquam expressè reperiantur.* Verum Illustris Dattius in eximio de Pace Publ. opere l. 4. c. 1. n. 104. & sqq. egregiè ostendit sub voce *der gemeinen Rechten* / non alias nisi Romanas Leges latere, non verò jus patrium, uti Auctor ille contendit. Possunt imò pro stabiliendâ auctoritate legis hujus Leonianæ innumera allegari diversarum gentium præjudicia. De usu Camerali præter Mynsingerum aliosque Cameralistas testatur Gailius l. 2. Obs. Pract. obs. 98. De Friâ Sande l. 2. tit. 3. def. 6. De Lubecâ Mevius ad Jus Lubec. part. 2. tit. 2. art. 12. De iis Galliæ provinciis, quæ Jure scripto reguntur, Boerius decis. 201. & Despeisius dans ses Oeuvres p. 202. ubi plurimas diversorum Parlamentorum res judicatas

affert

affert in medium. Conf. quoque Fachin. controuv. Juris l. 3. c. 67. Tabor decis. 142. Anton. de Sousa decis. Lusit. 13. Pruckmann. vol. 2. Conf. 1. n. 499. & sqq. Scipio Gentilis de Secund. nupt. c. 16. & Mæstertius de Sec. nupt. quæst. 42. & sqq. Sed & suppetunt magno numero præjudicia, quæ superfluum illud, quod novercæ vel vitrico ablatum est, liberis prioris matrimonii unicè addixerunt. Vid. Rosler. decis. 16. Memorari inprimis merentur, quæ habet le Journal des Audiences l. 3. c. 31. ubi exemplum affertur in medium, quo casus noster in favorem unici filii ex priore matrimonio orti contra 5. liberos posterioris matrimonii juxta modum Authent. ad eos solos bis (scilicet & in primâ & in secundâ instantiâ) decisus fuit; simul diluuntur, quæ in contrarium adversus æquitatem & consuetudinem hujus dispositionis allegata ab Advocato posteriorum liberorum fuerunt. Neque verò objicere his licet, forsan ex peculiari consuetudine provinciæ decisionem istam promanasse, cum disertè, quòd in provinciis Juris scripti hoc jus locum habeat, doceatur; & unicè ad Novell. 22. & desumptam inde Authenticam ibi provocatum fuerit.

Sed redeundum nobis est è diverticulo in viam, & reliquæ etiam captatorum nostrorum species percurrendæ. Retulimus supra altero loco inter hæredipetarum artes supposita testamenta subornatosque testatores: quod improbissimum falsi genus, uti Plinius vocat, ut è Republicâ suâ eliminarent Romani, duobus iisdemque diversis modis tentarunt, tum id agentes, ne exerceri facilè fraus hæc queat; tum conveniente pœnâ exercitam fraudem prosecuti. Priorem finem intendunt plurimæ & innumeræ ferè solennitates illæ, quibus supremi arbitrii declaratio Jure Romano circumsepta esse conspicitur: quòd subscriptione & subsignatione 7. testium firmandum testamentum: quòd testator eidem in testium præsentia subscribere, aut octavum adhibere testem teneatur: quòd testes animo corporeque videre & audire testatorem: quòdque intelligere debeant testamentum fieri, antea ad id rogati: quòdque denique testis esse nequeat, qui sanguine aut potestate hæredi junctus. Porro huc ea etiam spectant, quæ de aperturâ Tabularum Romæ olim coram Magistro

gistro censûs peragenda Edicto Prætoris disposita fuerunt: non potest enim illa fieri, nisi convocatis omnibus, quorum interest, & testibus etiam, qui signa & subscriptiones recognoscunt; adeò, ut si ex horum numero nemo supersit, invalidæ habeantur tabulæ, modò ad eorum publicationem provocarint illi, quorum interest. Neque introducti hujus juris ratio in vicesimâ hæreditatis unicè quærenda, cum in extraneis hæredibus publicatio illa requiratur etiam post abrogatam jam vicesimam illam. Lex enim un. §. 5. C. de cad. tollend. de suis tantum hæredibus loquitur, nec utpote veteris Juris abrogatoria per interpretationem ulterius extendenda est. Vid. Schilt. Exerc. ad π. 38. Adeò autem necessaria hæc res videbatur, ut in Codicillis etiam requireretur, in quibus alias plures aliæ solennitates remissæ sunt. Vid. l. f. C. testam. quemadm. aper. Patet jam hinc, absque omni ratione dispositionem Juris civilis, septenarium numerum requirentis, à Canonico jure improbari, quod obtorto utique collo illud Christi dictum huc trahit: *in duorum aut trium ore veritas*. Quasi verò hoc ipso denegaretur Legislatori facultas majorem testium numerum iis in casibus requirere, qui improborum machinationibus quàm plurimum subjacent. Nobis certè in eo potius Jus Romanum laborare videtur, quòd, cum ab initio non sine fundamento, uti vidimus, tot solennitates in testamentis requisiverit, magnam postea earum partem veluti remiserit rursus, introducto Codicillorum usu, qui sanè æquè ac testamenta subornari facile possunt. Verum cum ne tot quidem solennitatibus caveri satis potuisset, ne darentur quidam ingeniosè scelesti falsum testamentum aut testatorem subjicientes, necessarium Romanis visum fuit eò graviore pœnâ hanc nequitiam refrænare, quò major erat genuinæ ultimæ voluntatis apud ipsos favor. Non contenti igitur enormem dolum huncce inter stellionatûs species referre, peculiari de falsis Lege eundem notarunt. Docet hoc nos l. 2. D. de Leg. Cornel. ubi Paulus: *Qui testamentum amoverit, celaverit, eripuerit, deleverit, interleverit, subjecerit, resignaverit: quive testamentum falsum scripserit, signaverit, recitaverit dolo malo, cujusve dolo malo id factum erit: legis Corneliæ pœnâ damnatur*. Imò ut magis adhuc peccandi oc-

casio falsariis præscinderetur, Lege Corneliâ & eum teneri voluerunt, qui Legatum sibi aut fideicommissum adscripseret, dictante licet ipso testatore: quod legi Corneliæ ex Claudii Edicto additum fuit. Vid. l. 15. D. eod. Gravissima autem erat, quæ per Legem Corneliâ introducta fuit, falsi pœna, deportatio scilicet & omnium bonorum publicatio, vel liberæ Reipublicæ temporibus aquæ & ignis interdictio: ultra quam vix civem Romanum atrocius plectere licebat. l. 1. §. ult. D. eod. Tertiò de eo quoque solliciti fuerunt Romani, ut vim omnem à testatore arcerent. Naturali quidem jure si hæres ab intestato vel in testamento quodam scriptus testamentum fieri vel factum corrumpi dolo vel metu prohibuit, illi, cujus interest, metum illatum non fuisse, ad interesse tenetur. At cum Romanis accepta admodum esset libera testandi facultas, Hadrianus Imperator gravius puniendam censuit hanc hæreditatum captationem. Non modò enim qui fraudem aut vim hic adhibuit, illi, cui hæreditas destinabatur, actione de dolo vel in factum ex L. Aquil. ad interesse persolvendum obligatur; sed portio præterea ejus hæreditaria à fisco vindicatur: aufertur enim ea ut indigno. Quæ verò ut indigno auferruntur, fisco cedunt per t. t. de his, quæ ut ind. Quod ipsum Germanis etiam placuit, licet illi confiscationes Jure Romano aliàs introductas in foro non admitterent. Vide Constitutionem Friderici I. de Regalibus 2. F. 56. Porro supra jam ostendimus, Romanos, etsi actiones, metu majoris mali extortas, validas ipso jure regulariter censerent, in testamentis tamen contrariâ legislatione usos esse: sed nec denegato tantum nequitiae fructu irritoque declarato testamento violentum ejusmodi hæredipetam puniverunt, verum permiserunt etiam contra eundem actionem institui criminalem, ad extraordinariam pœnam infligendam. Hoc enim volunt verba l. 1. C. si quis aliq. test. prohib. *Civili disceptationi* (ait Alexander Imperator) *crimen adjungitur, si testator non sua sponte testamentum fecit, sed compulsus ab eo, qui hæres est institutus, vel à quolibet alio, quos noluerit, scripsit hæredes.* Vnde simul & decisio quæstionis illius Sabbatinæ, quam Glossator hic movet, manifesta est, vim scilicet talem nocere etiam

iam ei, qui ignorat vim adhibitam, si coactus ei quicquam testator reliquerit. Vid. Schilt. Exerc. ad π . 38. §. 183.

Transeundum jam nobis ad subtiliorum Hæredipetarum castra, ubi maximus Jurisprudentiæ Romanæ defectus sese exserit. Neque enim poterat prohibere Legislator, ne muneribus, officiis, exhibitâque reverentiâ colantur divites, nec quò minùs id fieret impedire, quàm diu lucrum ex artis hujus professione sperare licebat, id est, quàm diu ampla adeò competeret morituris de bonis suis disponendi potestas. Introducta quidem, ut aliquo modo incommoda hæc tollerentur, inofficiosi testamenti querela fuit, sed eam parum sufficientem deprehender, qui vel paulisper secum perpendet, quàm odiosa illa fuerit Romanis. Imminutum quidem inde ab Imperatoribus odium querelæ fuit; introducta actio legitimæ suppletoria, à quâ pleraque, quæ querelam comitabantur, incommoda abesse jussa sunt; auctus etiam favor legitimæ tum in quantitate, tum in eo etiam, quòd licet quis necessariò in legitimâ instituentus minimè esset, cum eadem tamen vel ex minimâ parte designandus hæres veniret. Imò determinatæ etiam tandem certæ exhæredationis causæ, præter quas alias, non sub enarratis comprehensas, admittere Judici non liceret, quò veteris Juris ambiguitas tolleretur. Hunc enim scopum proposuisse sibi hîc Justinianum ex ipsa Novellâ 115. manifestum cuiusvis erit. Verùm dum ita ab unâ parte legitimæ favor augeatur, ab alterâ vicissim testamentariæ successionis favor mirum in modum amplificatus itidem fuit. Hoc enim fine introductum Codicillorum jus & fideicommissa adeò latè extensa, ut omnia ferè, quæ aliàs non subsistebant, illorum jure subsisterent. Hoc fine comprobatur illud l. f. C. de fideic. remedium, quo fideicommissum absque scripturâ & testibus relictum, delato alteri juramento, post præstitum prius à fideicommissario calumniæ jusjurandum, petitur. Et hoc denique fine sancitum, ut secus ac olim querela inofficiosi testamenti non universum testamentum, sed hæredis tantùm institutio corrueret, reliquis ejusdem capitulis salvis remanentibus. Vid. Nov. 115. c. 2. cujus hac in re dispositionem etiam in fratribus habere locum, Justiniani menti magis con-

venire arbitramur. Fuit his omnibus conciliatus speciosus popularitatis prætextus ab Imperatoribus, sed nescio an non illi aliquando aulicorum fraudes hîc foverint illudque egerint, ut ad paucos opes per testamenta confluerent, quibus ipsi spongiarum deinde loco uti possent. Vtut autem in subtiliorum captatorum technis cohibendis minus diligentes se Romani præstiterint, non deerunt tamen, quæ hinc inde ex illorum jure exemplis suprâ à nobis allatis applicare poterimus. Et circa primum quidem Reguli exemplum à Plinio commemoratum observare illud licebit, Romanos eâ maxime ratione deceptis succurrisse, ut in ademptione legatorum non admodum difficiles se præberent, contrariam testatoris voluntatem hic tantum secuti. Hinc l. 13. & 29. D. de adim. & transfer. leg. constituitur, ablatum videri legatum, si in postremâ scripturâ testator legatarium hominem pessimum aut ingratum appellaverit: unde concludere licet, idem obtinere si vivâ voce coram V. testibus id fecerit. Sed & huc spectat argum. l. 27. eod. *Ex parte heres institutus* (ait ibi Papinianus) *etiam legatum acceperat. Eum testator inimicitis gravissimis persecutus, cum testamentum aliud facere instituisset, neq. perficere potuisset, præterit. Hereditariæ quidem actiones ei non denegabuntur: Sed legatum si petat, exceptione doli mali submovebitur.* Non adeo scrupulosi nimirum erant Romani in legato adimendo ac in hæreditate, quod morituros non æquè circumspectos in eligendâ personâ legatarii ac hæredis noscent. Ad alterum Reguli exemplum pertinet l. 3. D. de his, quæ ut ind. *Indignum esse divus Pius illum decrevit, qui manifestissime comprobatus est id egisse, ut per negligentiam & culpam suam mulier, à quâ heres institutus erat, moreretur.* Vnde colligunt Doctores, maritum quoque privandum portione statutariâ, si qua moribus obtinet, ubi culpâ suâ uxoris mortem acceleravit. Sed &, ne quam fraudem hic Medici comminisci possent, placuit eos actione Legis Aquiliæ teneri, si vel imperitiâ suâ vitæ defuncti nocuissent. Vid. l. 8. D. ad L. Aquil. ut nimirum ita illi deterrentur, ne in gratiam hæredum aut legatariorum ægrum testatorem negligerent. Porro ne quis proprii testamenti confectione insidiari

diari bonis alterius auderet, ita à Romanis provisum fuit, ut nullo pacto ambulatoriam hominis ad mortem usque voluntatem impediri posse censerent. Ita enim fiebat, ut insidiator ejusmodi vereri semper cogeretur, ne alter mutare supremi arbitrii tabulas institueret. Cùm verò & hac in re partem libertatis testandi Quirites quærerent, adeò hæc mutandi facultas illorum Legibus stabilita atque extensa fuit, ut in testamentis etiam conjugum reciprocis locum haberet, si vel maxime alteruter conjugum mortuus jam esset. Imò denegata etiam fuit adjectæ testamento in contrarium clausulæ omnis vis, utut quis eâ jurato promississet à sententiâ secedere se nolle. Vid. l. 22. D. de Leg. 3. ubi hæc ratio additur: *quòd nemo sibi possit eam legem dicere, ut à priore ei recedere non liceat.* Conf. quoque Gail. 2. obs. 113. & Mynsing. 2. obs. 8. Difertis imò verbis captatoria ejusmodi institutio improbatur l. 70. & 71. D. de hæ. inst. & l. 1. de his, quæ pro non scriptis hab. in quibus invalida pronuntiatur ejusmodi hæredis institutio, quæ vicissim ad adeundam alterius hæreditatem se refert, si quis v. g. ex eâ parte Titium successorem denominaret, ex quâ ipse à Titio designatus esset. Quæ verò paulò post à nobis recensetur Hæredipetarum ars per substitutiones & fideicommissa in aliorum patrimonia grassantium, illa adeò Jure Romano eversa non fuit, ut insigniter potius eodem stabiliretur. Cùm enim semel immensus ille ultimi arbitrii favor invaluisse, Quirites primi gradûs hæredis institutione minimè contenti, ulteriorum etiam graduum hæredes designarunt, ut futuris etiam casibus prospicerent. Atque ne ullibi certa esset hæreditatis in legitimos successores transmissio, introductâ ad exemplum pupillaris substitutionis Justinianæ substitutionis specie, data etiam ascendentibus potestas fuit de bonis eorum disponendi, qui vel furore vel alio naturæ minùs benignæ casu, quò minùs ipsi res suas ordinarent, impediebantur. Nec hæc satis: sed jam antea sub Augusto juris effectus conciliatus fideicommissis fuit, cùm aliàs nemo invitus præstare cogeretur id, de quo rogatus fuerat. Ex hoc ergo jam fonte non poterant non innumeræ fraudes & copiosissimi dissidiorum rivuli scaturire, cùm hæredipetæ

tam amplam à Legibus concessam libertatem in commodum suum vertentes litium semina inter propinquos spargerent, idque efficerent, ut quæ apud concordēs vincula caritatis erant, incitamenta irarum apud infensos essent. Hodierna certè experientia etiam abunde nos edocet, non aliâ re magis & excitari & foveri inter conjunctos inimicitias, quàm per crebras substitutiones & fideicommissa, dum qui alienis bonis inhiant, nullam occasionem omittunt exosos reddendi suspectosque testaturis eos, ad quos extinctis forsan liberis hæreditas perventura erit; & testaturi vicissim hac maximè ratione & propriæ simultati indulgere & odia aliorum contrahere solent. Sed & fraus ita sæpius Legibus fit, dum qui directò hæredes institui non possunt, ad hæreditatem per fideicommissa vocantur. Vtut autem hæc ita se habeant, Praxis tamen & Doctores ulterius adhuc frænum malitiæ humanæ laxarunt, introductâ monstrosâ quadam ex fideicommissis & substitutionibus mixturâ. Nam cum aliàs aditione aut pubertate instituti substitutio expiraret, & fiduciarius hæres hæreditatem fideicommissario detractâ Trebellianicâ restituere mox cogeretur; placuit Romanis huic etiam substituendi modo auctoritatem conciliare, ut qui primus rebus humanis eximeretur, alteri portionem hæreditariam restituere rogaretur: quòd cum aliter quàm verbis precariis (testamento militis tantum excepto) fieri non posset, usu fori ita extensum fuit, ut si directis etiam verbis substitutio ultra pubertatem fieret, nihilominus illa subsisteret. Quâ ratione id unâ effectum est, ut ne Trebellianica detrahi ab hærede ab intestato posset. Non desunt quidem, qui contrarium verius censent. Sed nos hîc amplectimur Illustris Schilteri sententiam, qui hoc inter fideicommissariam substitutionem & mixtam illam ex usu introductam discrimen assignat, quòd in priore Trebellianica locum habeat, secus ac in posteriore. Neque enim hîc hæres defuncti ab intestato ullo modo succedit, aut ut hæres fiduciarius restituit, cum per substitutionem sit exclusus: verum defunctus hæres, cui in testamento per fideicommissum substitutum fuerat, immediatè restituit moriens transmittitque hæreditatem substituto. Obstarè his videtur vulga-

vulgatum illud cap. Raynutius X. de testam. Sed illud de casu speciali, ubi matris favor militabat, disponit. Vid. Schilt. Ex. ad π. 40. §. 39. & sqq. Aliquale tamen & in substitutionum materiâ remedium occurrit insidiatorum machinationibus oppositum. Cùm enim nonnulli formidarent, ne pupillus ex eo, quod palàm substitutum acceperit, post obitum suum insidiarum periculo subjaceret, permissum ipsis fuit, vulgarem quidem substitutionem palàm facere, pupillarem verò separatim in inferioribus partibus scribere, eamque proprio lino consignare, & in priore parte testamenti cavere, ne inferiores tabulæ filio vivo & adhuc impubere aperiantur. Sed quàm leve hoc sit, & vix partem mali attingat, nemo non videt. Longè felicius illorum vulturum artibus obicem posuit Jus Romanum, qui sub adoptionis prætextu titulum sibi successionis in hæreditatem adoptati quærebant: Quod si enim filiusfamiliâs à patre naturali personæ extraneæ in adoptionem dabatur, nihil quicquam ad patrem adoptivi transibat per Constitutionem Justiniani exhibitam l. pen. C. de adopt. nisi adoptans unus ex ascendentibus esset: quo in casu, quia naturalia & adoptionis jura in unâ personâ concurrebant, insidiis locus non erat. Si verò homo sui juris in filium ab extraneo adsumebatur, fieri id aliter non poterat, quàm impetrato desuper Imperiali Rescripto, & præcedente exactâ causæ cognitione, quâ in scopum arrogatoris inquirebatur. Insuper, ut omnis captandi bona arrogati ansa præscinderetur, arrogator cavere tenebatur de bonis arrogati restituendis, si intra pubertatis tempus ille decessisset, quo testamentum condendi facultas arrogato adhuc nulla compete-
 rebat. Imò quò magis ab his fraudibus improbi absterrentur, coge-
 bantur illi non aliter arrogatum emancipare, quàm si dignus exhæredatione erat; aliàs verò quartam bonorum partem eidem relinquere: quod nos non de universis bonis, sed portione portionis, ab intestato debitæ, explicandum verius existimamus, quicquid in contrarium opponat C. I. A. ad tit. de Adopt. §. 51. Restat, ut ea Juris fundamenta itidem evolvamus, quæ speciatim Clericos respiciunt. Erat utique tempus, quo Tyrannorum telis impetita navicula Christi fru-
 ctum

etum liberalitatis piorum percipere non poterat, cum non
 magis Christianorum coetui sub Ethnicis Imperatoribus re-
 linquere quicquam liceret, quam Judæorum Collegiis, non-
 dum approbatis scilicet Imperiali Rescripto Congregationi-
 bus illorum. Verum alia rerum facies esse cœpit, postquam
 Constantinus M. emissâ religionis Christianæ professione ex-
 ternum Majestatis Cæsareæ fulgorem simplicitati cœtus Chri-
 stiani egregio connubio sociavit. Is enim cum ubique pietatis
 famam captaret, promulgatâ Constitutione unicuique licen-
 tiam dedit, Ecclesiæ cuicunque Catholicæ quæcunque tan-
 dem bona ultimâ voluntate relinquendi. Vid. l. 4. Cod. Theod.
 de Episc. Eccl. & Cler. & ibi Gothofr. Verum cum inde fi-
 eret, ut mulieres & viduæ imprimis, vano pietatis studio actæ,
 bona sua cum consanguineorum injuriâ Ecclesiis transcribe-
 rent, atque ex Senatorum etiam supersticiosâ profusione cla-
 rarum domorum insignia ad sacrum ordinem confluerent, pu-
 blicè interesse credebatur, fibulam huic rei imponi. Hinc
 Valentinianus senior fœminis quibuscunque interdixit vel do-
 natione inter vivos vel extremo judicio liberales se exhibere
 erga Clericos, nisi jure cognationis bona ad eos spectarent.
 Et postea Valentinianus unâ cum Theodosio Imperatore de
 Diaconissarum bonis disposuit, ne & Ecclesiastici, & Ec-
 clesiæ, & pauperes quicquam ex iis percipere queant, impro-
 batis quoque fraudibus, quæ passim per tacita fideicommissa
 fiebant. Vid. l. 20. & 27. C. Theod. eod. Arguit quidem ini-
 quitatis has Leges Baronius Tom. IV. Annal. Eccles. ad ann.
 Chr. 370. n. 118. & sqq. sed absque solido fundamento. Ipse
 profectò causam juris hujus à quæstuariâ & sordidâ Clerico-
 rum monachorumque officinâ derivat: Ipse Valentiniani se-
 nioris ingenium, quod in cæteris Ecclesiastica jura facta te-
 sta servari voluerit, deprædicat: Ipse denique ejusdem Valen-
 tiniani constitutionem Damasi Papæ consensu firmatam fate-
 tur. Vnde colligere forsan haud immeritò quis posset, ini-
 qua etiam quandoque à summis Pontificibus approbari, quod
 absurdum sine dubio Baronio videbitur. Sed ille forsan (ut Am-
 brosii verbis utar) *injuriam putavit, quod dispendium dole-
 ret.* Et ut jam de Clericorum avaritiâ ea non repetamus,
 quæ

quæ fusiùs circa hoc argumentum supra differuimus, quis nisi Historiarum penitus rudis ignorat, divitiarum abundantiam primævam Christianorum sanctitatem veluti labe quadam infectam, & inter externum luxum veram erga Deum pietatem emarcuisse: cum inter dirissimas persecutiones & sævissima tyrannorum tormenta longè majora ceperit res Christiana incrementa, quàm cum altà postea illa pace superbi-
ret. Et siquæ sunt, quæ justitiæ harum Legum objici ulterius possunt, iis satisfacit Ambrosius in libello advers. re-
lat. Symmach. ubi inter alia ita: *Scribuntur testamenta ministris templorum, nullus excipitur prophanus, nullus ultimæ conditio-
nis, nullus prodigus verecundia: Soli ex omnibus Clerico com-
mune jus clauditur, nulla legata vel etiam gravium viduarum,
nulla donatio, & ubi in moribus culpa non deprehenditur, ta-
men officio mulcta præscribitur. Quod Sacerdotibus phani le-
gaverit Christiana vidua, valet: quod ministris Dei, non va-
let. Quod ego non ut querar, sed ut sciant, quid non querar,
comprehendi.* Propius adhuc scopum nostrum attingit Hie-
ronymus his verbis epist. 2. ad Nepot. Valentiniani se-
nioris sanctionem commendans: *Pudet dicere, Sacerdotes
idolorum, mimi & auriga & scorta hereditates capiunt, solis
Clericis ac monachis hac lege prohibetur: & non prohibetur à
persecutoribus, sed à Principibus Christianis. Nec de lege con-
queror, sed doleo, cur meruerimus hanc legem. Cauterium
bonum est, sed quò mihi vulnus, ut indigeam cauterio? Pro-
vida severaque legis cautio, & tamen ne sic quidem refranatur
avaritia. Per fideicommissa Legibus illudimus, & quasi mino-
ra sint Imperatorum scita, quàm Christi, Leges timemus & Ev-
angelium contemnimus.* Verùm, cum non omnes ex Ecclesia-
stico ordine eo, quo Ambrosius Hieronymusque ingenio es-
sent, sed plurimi amputatam corradendi opes occasionem æ-
gerrimè ferrent, abrogatæ rursus postea tam invisæ Leges fue-
runt. Fecit id Novellâ suâ Martianus, unde desumpta est l.
13. C. de SS. Eccles. Rursus tamen post longa temporum in-
tervalla renovavit veluti has Cæsarum Constitutiones invictis-
simus Heros Carolus M. Capit. 83. l. 1. Capitul. ubi hæc ha-
bentur: *Statutum est, ut nullus quilibet Ecclesiasticus ab his perso-
nis res deinceps accipere præsumat, quarum liberi aut propin-*

qui hac inconsulta oblatione possint rerum propriarum exheredari. Quodsi aliquis deinceps hoc facere tentaverit, à Synodali vel Imperiali sententiâ modis omnibus feriatur. Ast cum inde Episcopi Romani potentia ad summum culmen esset evecta, & in tristissimam cuncta prolapsa barbariem, seculi genius fecit, ut porta rursus patefieret sordido illorum Clericorum quæstui, qui dignitate suâ abusi fraudes sanctitatis velo obtegere solent. Juvit hos multum deprædicatus tantopere piarum causarum favor, in jure præcipuè Canonico egregiè firmatus. Juvit eos & illud, quod resectis aliis ambagibus facilior testandi ratio coram duobus testibus introducta fuit. Sunt quidem plures magni nominis Doctores, Brunnemannus, Richterius aliique, qui nullos omnino testes ad validitatem testamenti ad pias causas requiri existimant, comparantes illud cum testamento militari in procinctu condito: de quo in Jure Romano plura habentur. Verùm si verba cap. ii. X. de testam. perpendamus, patebit, tres aut duos testes in hoc testamento non minus ac in aliis requiri. Neque enim è re suâ duxerunt Pontifices, speciale quid hîc quoad Clericos introducere: sed quemadmodum de Imperatorum Constitutionibus solennitates Juris civilis remissæ non fuerunt quoad pias causas, l. 13. C. de SS. Eccles. ita de Jure Canonico Canonice etiam ad testamentum pertinentes solennitates quoad easdem subsistere jussæ sunt, & in eo tantùm à Jure Romano discessum fuit, quòd in genere ad cujusvis testamenti vigorem plures duobus tribusve testibus non exigantur. Vid. c. 10. X. eod. Neque his obstat c. 4. X. h. t. ubi nulli prorsus testes, sed voluntas tantùm defuncti Ecclesiæ aliquid legantis attenditur. De legatis enim tantùm ibi Pontifici sermo, in quibus confirmandis faciliores fuere Canonistæ, quòd legitimis hæredibus tantum præjudicium per ea non creetur. Vid. Carpzov. 3. 4. def. 33. Schilt. Ex. 38. Id interim vix dubium cuiquam esse potest, ad valorem iis conciliandum, quæ quacunque ratione piam causam respiciebant, proclive admodum esse Jus Canonicum. Certè Bonifacius c. i. de test. in 6. substitutionem patris, quâ mater à legitimâ excludebatur, firmam pronunciat, non quòd pater id fecerit, (quod ut prætextus adducitur) sed quod fa-

vor piæ causæ militaret in casu ipsi proposito. Ceterum mansit piarum causarum favor apud Protestantes etiam post Reformationem, prudentine an secus instituto? judicent alii: nostrum enim nunc non est incommoda, quæ inde fluunt, fusiùs commemorare. Integris enim voluminibus actum id est à Paulo Servita aliisque Venetorum contra Paulum V. Papam defensoribus, cum occasione summi de Clericis quibusdam supplicii & interdictæ immobilium in Clericos translationis cum Romanâ Sede antiquissima illa Europæ libertatisque suæ adeò tenax Respublica collideretur: quâ de re adeundus est Thuan. l. 137. Certè ad avertenda illa mala facit tum amorticationis jus quibusdam in locis introductum, quo promotione immobilium seculari potestati certam pecuniæ summam persolvere Clerici tenentur, subtrahentes se aliàs apud Pontificios civilibus oneribus: tum etiam, quòd idem ferè ac Veneti ipse Pontifex sanxerit, si vera sunt, quæ pro defensione Reipublicæ Venetæ allegat Anonymus apud Thuan. l. c. p. m. 1263. Non desunt tamen, quæ de Canonico quoque jure Ecclesiasticorum Hæredipetarum artibus fuere opposita. Faciunt huc tum ea, quæ in genere jure illo contra avaritiam habentur, quam præcipuè à Clericis exulare debere docetur. Vid. t. t. de vit. & honest. Cler. & ne secul. negot, Cler. se immisc. tum inprimis, quæ can. ult. caus. 7. quæst. ult. ex Augustino de vita Clericorum traduntur: *Quicumque vult (Canonis verba sunt) exhæredato filio hæredem facere Ecclesiam, querat alterum, qui suscipiat, non Augustinum: imò DEO propitio neminem inveniet. Quàm laudabile factum sancti & venerandi Episcopi Aurelii Carthaginensis? quomodo implevit os omnium, qui sciunt, laudibus DEI? Quidam enim cum filios non haberet, neque speraret, res suas omnes retento sibi usufructu (hoc enim inprimis solenne olim fuit) donavit Ecclesiæ; nati sunt ei filii postea, & reddidit Episcopus nec etiam opinanti illi, quæ donaverat.* Faciliùs mehercule Augustinus, qui liberis hæreditatem ereptum eant, inveniet, quàm ullos affectas. Ita jam singulas Hæredipetarum species expendimus: quo in examine nullam à nobis eorum remediorum mentionem factam forsitan quis mirabitur, quibus de Civili jure in genere dolus coërcetur, ut actionis de dolo, exceptionis dolimali, actionis

Fontes Juris
Germanici
circa Hæredi-
petas.

nis in factum : sed desinet mirari, ubi perpendet, maximam partem ita comparatas esse vulturum nostrorum technas, ut ex iis fraus eâ perspicuitate elici non possit, prout ad fidem de dolo adversarii Judici faciendam Legibus requiritur.

Vnicum adhuc superest, ut differentiam Romani juris à Teutonico indagemus. De antiquissimis Germaniæ temporib⁹ Tacit. c. 20. de M. G. hæc tradit: *Hæredes successoresq³, suicuiq³ liberi, & nullum testamentum: Si liberi non sunt, proximus gradus in possessione fratres, patrui, avunculi.* Sed cum post plurium añorum intervalla Heruli, Franci, Gothi, Longobardique Romanas provincias invassent, ex commercio cum subjugatis gentibus et testamentorum illæ usum receperunt, qui deinde ad alias itidem Germaniæ gentes transiit vel citius vel tardius, prout Romanis illæ provinciis viciniore erant, vel in extrema Teutonicæ terræ sepositæ. Demonstravit id pluribus speciminibus adeò fuse & eruditè Schilterus Exerc. ad π. 14. ut Iliada post Homerum scribere & paucissima post uberrimam messem spicilegia colligere meritò vereamur. Sed cum inde Jus Romanum pedetentim à Germanis etiam in subsidium patriorum institutorum reciperetur, (quod minimè seculo demum XV. contigisse arbitramur) magis etiam adhuc invaluit testandi facultas. Id tantum ex antiquis moribus remansit, ut major successionis ab intestato, quàm testamentariæ; major legitimæ, quàm dispositionis paternæ favor haberetur. Quo ipso tamen adeò non Juris Romani circa Hæredipetas defectus suppleti fuerunt, ut tristissimâ potius experientiâ edoceamur, eò frequentiores esse captatorum artes, quò minus auxilii contra easdem Leges suppeditant. Sunt scilicet, ut de luxu Tiberius apud Tacitum profitetur, *adulta quedam & prævalida vitia, quorum nisi fons obstruatur, omittere ea satius erit, quàm id assequi, ut palam fiat, quibus flagitiis impares sint Leges.* Utinam verò, quod luxui tum quidem evenit, id de nostro etiam malo sperare liceret, ut scilicet rebus cunctis inesset quidam veluti orbis, & quemadmodum temporum vices, ita & morum verterentur! Sed nos nec multum nec nihil prorsus huic spei tribuimus, cum vani esse quàm tristes augures malimus.

T A N T V M !

BENEVOLO LECTORI

S. P. D.

JOH. HENRICVS
FELTZ, D. PP.

p. t.

*Facultatis Juridicæ
Decanus.*

In unquam Actorum in
isthac Vniversitate Collegium
uberem habuit lætandi pariter ac gra-
tulandi materiam; in excellentiore eam
gradu nunc adipiscitur, dum in cathe-
dram inauguralem solenni ritu deduce-
re parat excellentis ingenii ac doctri-
næ juvenem, DN. JO. CHRISTOPHO-
RVM BARTENSTEINIVM. Ita enim rarissimi exempli di-
scipulum in frequentissima panegyri felices hoc nomine Do-
ctores publice ostentabimus, egregium laboris nostri fructum
ex lætissima singulorum Argentorati ordinum acclamatione
repor-

5) 0) 5

reportaturi. Sed & ita vicissim Reip. atque Academiae ingens ex cive suo emolumentum honoremque splendidissimum praefagire dabitur, atque utramque hoc titulo fortunatissimam deprædicare. Non deficiunt equidem utrique elegantia & excelsa imo ingenia, nec ulla defecerunt ætate; verum, quod rarius contingere videmus, & in BARTENSTEINIO nostro admiramur, illud est, quod omnia, ut egregium ILLE boni publici instrumentum fieret, singulari plane consensu conspiraverint. Accessit enim igneis animi dotibus, quas benignissima EI natura est largita, à prima statim ætate per providam *Parentis Optimi Doctissimique* curam ejusdemque scitam manuuctionem studiosissima cultura. Adeptus est, cum adolevisset, egregios plane in humanioribus, quæ studii severioris necessaria præparamenta agnoscimus, Doctores, inter quos eminet Vir Cl. quem sub Affinis etiam veneratur titulo, *Eruditissimus Rhunius noster*, quem in historiarum inprimis pelago emetiendo peritissimum nauclerum expertus est. Atque IPSE porro, quod suarum erat partium, adeo egit serio, ut de ardore discendi atque intimos disciplinarum aditus aperiendi nihil unquam remitteret. Neque adeo mirabamur JCTi, quod cum ad subsellia nostra ascenderet, ea per lusum, ut ita loquar, addisceret, in quibus comprehendendis alii multum ac inani sæpius conatu desudant; quodque non tantum singulas Jurisprudentiæ partes egregie peragraret, sed plane atque ita omnes, & inter eas inprimis etiam *Jus*, quod ita vocamus, *Publicum* percoleret, ut in abditissima genuinæ prudentiæ adyta penetraret; alienus plane ab illorum mente, qui simplici L.L. Romanarum Germanicarumque notitia utcunque imbuti, magnos se JCTos æstimant, etiamsi, ex quibus illæ fontibus profluxerint, & quæ cum aliarum gentium institutis utiliter comparandæ veniant, juxta cum ignarissimis sciunt. Jucundissimum mihi nunquam non fuisse publice hic pro-

profiteor, Præsidis officio defungi, ubi *Candidatum* nostrum ad argumentandum invitare licuit; itaque, ubi splendidiorē confessum expectabam, id semper egi, ut *ipsum* defendenti meo adversarium conspicerem audireque, persuasissimus, solidiores me dubitandi rationes percepturum. Qua quidem ratione mihi ipsi gratulor, quod in notitiam ILLVSTRISSIMI DNI. DE LA HOVSSAYE, in sanctiori Regis Christianissimi, quo negotia *Status* tractantur, Senatu Consiliarii atque *Intendentis* in Alsatia &c. Regii, quem prudentissimum ingeniorum aestimatorem omnes, Patronum autem singularem Musæ Argentoratenses experiuntur, EVM deduxerim, cum Per-illustri filio EJVSDM opponentem seligerem. Vt primum enim Vir hic Illustrissimus auditorem se ipsi gratiose exhibuit, statim etiam aestimio EVM suo complexus, ac favore dignatus est. Neque vero dubito, quin, quos fortunæ cujusque arbitros in Patria nostra DEUS constituit, idem de NOSTRO iudicium sint lataturi, & pro studio ac amore boni publici, quo flagrant, impedituri, ne, quæ in patria nostra feliciter nata, atque curate exculta est, arbor in peregrinam transferatur terram, alibi, quos hic potuisset producere, egregios latura fructus. Ego sane, non tam vinculo cognationis, quod à communi Proavo materno derivamus, quam meritis personæ eximiis permotus, non potui non vel paucis hisce sub auspiciis dissertationis inauguralis, quam ut erudite conscripsit, ita mascole defendet, tum Patribus Patriæ, tum Tibi L. B. quam enixissime commendare BARTENSTEINIVM meum. Vale! Scribebam Argentorati D. II. Junii A. C. MDCCXI.

Juncte domo , sed juncte magis mihi pectore fido ,
 O pars magna animæ delictumque meæ !
 Contra *Heredipetas* Te , dum docta induis arma ,
 Magnarum *heredem* est qui sibi scribat opum.
Dives opum *Tempus* , sed & irrevocabile *Tempus* ,
 Humanas inter quod *moriturque* manus.
 Dum *colis* assiduè hoc , nec stulta per otia *perdis* ,
 Hoc dum *ne pereat* maxima cura Tibi est ,
 Gratum est pro meritis , *heredem ex asse* relinquit ,
Expirans summis Te cumulatque *bonis*.
 Inde decus famamque & honores insuper amplos
 Hoc magis *acquires* , quò minus Ipse *petis*.
 Scilicet hæc solidæ ratio est naturaue laudis ;
 Si *fugis* hanc , *dabitur* , si *petis* , illa *fugit*.
 Sed quanquam pro Te magnorum est *summa* bonorum ,
 Hinc tamen & plures , unde fruantur , habent.
 Nam *legata* simul Patriæ domuique Paternæ
 Evenient , studii fructus & ipsa Tui.
 Ipse quoque in partem veniam , virtusque parabit
 Sic *ditata* animo gaudia mille meo.

Dilectissimo Affini

applaudens scr.

Joh. Casparus Khunius,
 Hist. & Eloq. Prof. P.

Bartenstein, Johann Christoph von,

Diss. iur. inaug. de haeredipetis

Argentoratum 1711

4 Diss. 727#Beibd.19

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10663949-9

VD18 14818779-001